

Vilniaus universitetas

Filosofijos fakultetas

Azijos ir transkultūrinių studijų institutas

Šiuolaikinių Azijos studijų programos studentė

NOMEDA GABIJA VOSYLIŪTĖ

**Tarpreliginės santuokos hinduistinio nacionalizmo Indijoje
kontekste: „meilės džihado“ (*love jihād*) sąmokslo teorijos
analizė**

MAGISTRO DARBAS

Vadovė – doc. dr. Kristina Garalytė

Vilnius 2021

Vosyliūtė, Nomedą Gabija

Tarpreliginės santuokos hinduistinio nacionalizmo Indijoje kontekste: „meilės džihado“ (*love jihad*) sąmokslų teorijos analizė: magistro darbas / Nomedą Gabija Vosyliūtė, Šiuolaikinių Azijos studijų programos studentė; mokslinė vadovė: doc. dr. K. Garalytė; Vilniaus universitetas. Azijos ir transkultūrinių studijų institutas. – Vilnius, 2021. – 63 lap. – Mašinr. – Santr. angl. – Bibliogr.: p. 50 (70 pavad.).

Tarpreliginės santuokos, hinduistinis nacionalizmas, sąmokslų teorijos, propaganda, mažoritarizmas, meilės džihadas, poliarizacija.

Šio darbo tyrimo objektas - „meilės džihado“ sąmokslų teorija ir jos įtaka tarpreliginiams asmeniniams santykiams. Darbo tikslas - ištirti, kaip sąmokslų teorija yra pasitelkiama kontroliuoti tarpreliginius asmeninius santykius.

Darbo tikslui įgyvendinti, išsikeliama šie uždaviniai: aptarti mažoritarizmo ir sąmokslų teorijų bruožus ir sąryšį; atskleisti tarpreliginių santuokų sudarymo situaciją Indijoje, pasitelkiant Indijos teisinio diskurso analizę ir visuomenės požiūrių įvairovę; išnagrinėti „meilės džihado“ sąmokslų teorijos bruožus, remiantis VHP leidžiamo žurnalo turinio analize; išanalizuoti „Uttar Pradesh neteisėtos religinės konversijos draudimo įsakymo“ turinį santuokos aspektu ir išnagrinėti jo sąsajas su „meilės džihado“ sąmokslų teorija.

Prieita prie išvados, kad „meilės džihado“ sąmokslų teorijos sklaida tampa svarbiu šiuolaikiniu *hindutva* jėgų įrankiu, gilinančiu hinduistų daugumos ir musulmonų mažumos poliarizaciją jų tarpusavio asmeninių santykių lygmenyje; modifikuojančiu visuomenės socialinę realybę ir legitimuojančiu įstatymų pokyčius. Tačiau tiek sąmokslų teorija tiek ir išleistas įsakymas labiausiai neigiamai veikia tarpreliginių santuokų atsiradimo galimybes ir tampa jų kontrolės įrankiu.

Magistro darbas gali būti naudingas besidomintiems „meilės džihado“ sąmokslų teorija bei tarpreliginių santuokų padėtimi hinduistinio nacionalizmo Indijoje kontekste.

Turinys

Įvadas	4
1. „Mažoritarizmo“ ir „šamokslo teorijos“ sąryšis	8
1.1. Mažoritarizmas ir demokratija	8
1.2. Šamokslo teorijos konceptualizavimas	12
2. Kontekstas: <i>hindutva</i> ideologija ir tarpreliginės santuokos šiuolaikinėje Indijoje	15
2.1. Istorinė hinduistų ir musulmonų bendruomenių santykių apžvalga	15
2.2. Paminėtos <i>hindutva</i> idėjos ir jų sklaidos principai	16
2.3 Tarpreliginės santuokos šiuolaikinėje Indijoje	19
2.3.2. Valstybės teisinis diskursas	19
2.3.1. Visuomenės požiūrių įvairovė	24
3. „Meilės džihado“ šamokslo teorija ir <i>hindutva</i> tarpreliginių santuokų diskursas	29
3.1. „Meilės džihado“ šamokslo teorijos kontekstas	29
3.2. „Meilės džihado“ šamokslo teorijos naratyvas hinduistų nacionalistų retorikoje	33
3.3. „Meilės džihado“ šamokslo teorija, Vakarai ir populiarioji Indijos kultūra	39
4. „Uttar Pradesh neteisėtos religinės konversijos draudimo įsakymas“: santuokos aspektas	42
4.1. Įsakymo turinio analizė	42
4.2. „Uttar Pradesh neteisėtos religinės konversijos draudimo įsakymo“ ir „meilės džihado“ šamokslo teorijos sąryšis	45
Išvados	48
Santrumpos	50
Bibliografijos sąrašas	50
Priedai	60
Summary	63

Įvadas

Santuokos, sudarytos tarp skirtingoms rasėms, kultūroms ar religijoms priklausančių žmonių yra laikomos harmoningos ir įvairove pasižyminčios liberalios demokratinės visuomenės simboliu. Jų paplitimas arba, priešingai, nebuvimas atskleidžia daugiakultūrinėje visuomenėje egzistuojančių bendruomenių tarpusavio santykį, parodo, kaip glaudžiai skirtingoms religijoms, rasėms ar kultūroms priklausantys individai geba sugyventi drauge, ypač atsižvelgiant į daugumos ir mažumos tarpusavio santykius.

Tačiau pastaraisiais dešimtmečiais nemažai liberalių pasaulio demokratijų išgyvena tam tikro lygio krizes, pasižyminčias radikalių nacionalizmo ideologijos vedinų jėgų stiprėjimu. Ne vienoje Vakarų ir Azijos valstybėje ima stiprėti mažoritarinės, į daugumos valią ir poreikius orientuotos, politikos tendencijos. Šitokia situacija kelia grėsmę ne tik liberalios demokratinės santvarkos stabilumui, bet ir paliečia valstybės viduje gyvenančių daugumos ir mažumos bendruomenių tarpusavio santykius.

Tuo tarpu Indijoje po 1991 m. ekonominės liberalizacijos vis daugiau jaunų porų siekia asmeniniu pasirinkimu grįstą vedybą, kurios vis dažniau yra sudaromos už jų religinės ar kastinės bendruomenės ribų. Tačiau baigiantis XXI a. pirmajam dešimtmečiui Indijos visuomenėje hinduistinio nacionalizmo šalininkai ima kalbėti apie „meilės džihadą“ (*love jihad*) – slaptą musulmonų organizuojamą islamo plėtros Indijoje konspiracijos teoriją. Jos pagrindu yra laikoma praktika, kuria musulmonai vyrai apgaulės būdu suvilioja kitoms religinėms konfesijoms, o ypač hinduizmui, priklausančias moteris ir jas konvertuoja į islamą, šitokiu būdu prisidedant prie musulmonų populiacijos Indijoje augimo.

Nepaisant to, kad ši sąmokslų teorija visuomenėje sutinkama itin prieštarai ir yra sunkiai legitimuojama, 2020 m. Indijos parlamente valdančiąją daugumą užimanti hinduistų nacionalistų partija *Bharatiya Janata Party* (BJP)¹ dalyje Indijos valstijų ima

---

¹ Visas darbe naudojamas santrumpas rasite darbo pabaigoje.

leisti įsakymus, kurių pagrindu visos religinės konversijos turi būti patvirtintos teisėjo, o prievartinės moterų konversijos, įgyvendintos tik santuokos pagrindu, kriminalizuojamos.

Šio darbo **tyrimo objektas**: „meilės džihado“ sąmokslų teorija ir jos įtaka tarpreliginiams asmeniniams santykiams.

Šiame darbe yra siekiama atsakyti į šį **probleminį klausimą**: kaip hinduistinio nacionalizmo ideologija ir jos plėtojama politika veikia ir keičia tarpreliginių santuokų padėtį šiuolaikinėje Indijoje.

Darbo **tikslas**: ištirti, kaip sąmokslų teorija yra pasitelkiama kontroliuoti tarpreliginius asmeninius santykius.

Darbo tikslui pasiekti yra išsikeliami šie **uždaviniai**:

1. Aptarti mažoritarizmo ir sąmokslų teorijų bruožus ir sąryšį;
2. Pristačius musulmonų ir hinduistų bendruomenių tarpusavio santykius istorinėje perspektyvoje, išskirti esmines hinduistinio nacionalizmo ideologijos ypatybes;
3. Išanalizuoti tarpreliginių santuokų sudarymo situaciją Indijoje, pasitelkiant Indijos teisinio diskurso analizę ir atskleidžiant visuomenės požiūrių įvairovę;
4. Išnagrinėti „meilės džihado“ sąmokslų teorijos bruožus, remiantis *Vishva Hindu Parishad* (VHP) organizacijos leidžiamo žurnalo turinio analize;
5. Išanalizuoti „Uttar Pradesh neteisėtos religinės konversijos draudimo įsakymo“ turinį santuokos aspektu ir išnagrinėti jo sąsajas su „meilės džihado“ sąmokslų teorija, poveikį tarpreliginių santuokų situacijai šiuolaikinėje Indijoje;

Šio darbo tikslams ir uždaviniams įgyvendinti yra derinami keli skirtingi **tyrimo metodai**: istorinis, Indijos valstybės teisinių dokumentų, propagandinio žurnalo, karikatūrų kokybinė turinio analizė.

Darbe yra siekiama atskleisti, kad radikalių politinių jėgų rankose sąmokslų teorija yra pasitelkiama mažoritariniams sentimentams užaštrinti ir tampa liberalios demokratijos teisinės bazės modifikavimo įrankiu.

Darbą sudaro keturi skyriai. Pirmame skyriuje, pasitelkiant įvairių autoritetingu mokslininkų darbus, bus aprašomi darbui aktualūs „mažoritarizmo“ ir „šamokslo teorijos“ konceptai bei jų tarpusavio sąryšis, poveikis daugumos ir mažumos santykiams. Antroje darbo dalyje pristačius hinduistų ir musulmonų tarpusavio santykių raidą bei esminius hinduistinio nacionalizmo bruožus, bus nagrinėjama tarpreliginių santuokų socialinė bei politinė padėtis šiuolaikinėje Indijoje: valstybės politikos bei visuomenės požiūrių įvairovės aspektais. Trečioje darbo dalyje bus apžvelgiamos „meilės džihado“ šamokslo teorijos ištakos ir analizuojamas hinduistų nacionalistinės organizacijos *Vishva Hindu Parishad* leidžiamo žurnalo numerio turinys. Ketvirtoje dalyje išanalizavus „Uttar Pradesh neteisėtos religinės konversijos draudimo įsakymo“ turinį santuokos aspektu, bus aptariami „meilės džihado“ ir minėto įsakymo sąryšio taškai.

Šiame darbe bus analizuojami trys pirminiai šaltiniai: „Specialusis santuokos aktas“ (1954), VHP organizacijos leidžiamas žurnalas „*Hindu Vishv*“ ir „Uttar Pradesh neteisėtos religinės konversijos draudimo įsakymas“ (NRKDI).

Tarpreliginių santuokų tema akademinėje literatūroje yra nagrinėta negausiai, tačiau vienu iš autoritetingiausių darbų galima laikyti Mohini Anjum ir Arvinder Ansari knygą „Inter-religious Marriages ir Indian Society“ (2014), kurioje detalčiai nagrinėjama socialinė tarpreliginių santuokų padėtis jų sukūrimo, vystymo ir šeimos kūrimo klausimais. Antropologinis Shweta Verma ir Neelam Sukhramani tyrimas „Interfaith Marriages and Negotiated Spaces“ (2018) nagrinėja šių porų integravimosi į visuomenę klausimus. Čia aptariama tarpreliginių santuokų teisinė bei socialinė situacija, tačiau nenagrinėjamas hinduistinio nacionalizmo poveikis šių santuokų padėčiai.

Itin didelį indėlį į „meilės džihado“ šamokslo teorijos analizę įdėjo istorikė Charu Gupta, savo darbuose atskleidusi šiuolaikinio „meilės džihado“ naratyvo sąsajas su Indijoje XX a. pr. vykusiais sociopolitiniais procesais ir to laikmečio tarpreliginiais musulmonų vyrų ir moterų santykiais straipsniuose „Allegories of ‘Love Jihad’ and Ghar Vapasi: Interlocking the Socio-Religious with the Political“ (2016), „Anxious Hindu Masculinities in Colonial North India: Shuddhi and Sangathan Movements“ (2011). Daugiausiai dėmesio šiai temai yra skiriama tarpdisciplininuose lyčių ir antropologiniuose tyrimuose, žvelgiant į šį reiškinių per moteriškumo ir hegemoninio vyriškumo prizmę,

seksualumą bei moterų padėtį hinduistinio nacionalizmo kontekste. Čia taip pat didelį vaidmenį suvaidina Charu Gupta bei tokių autorių, kaip Laura Dudley-Jenkins, Mohan Rao, David James Strohl bei A.Tyagi ir Sen Atreyee darbai.

Sąmokslų teorijos akademinėje literatūroje nagrinėtos daug, tačiau jose mažas dėmesys skiriamas šiuolaikinėse liberaliose demokratijose politinių jėgų vystomoms sąmokslų teorijoms. Šiame darbe bus remiamasi tokių svarbių autorių, kaip K.Popper, Nefes, Fenster ir kt. darbais.

Mažoritarizmas Indijos kontekste yra pakankamai gerai išnagrinėtas, tačiau dėl nuolatinių valstybės pokyčių išlieka kaip niekad aktualus. Šiame darbe bus remiamasi naujausiais hinduistinių nacionalizmą nagrinėjančių Ch.Jaffrelot, H.B. Hansen, D. Gupta ir J. Kingston darbais, tačiau šie autoriai savo darbuose nenagrinėja tarpreliginių santuokų klausimo.

Šiame magistro darbe atliktas tyrimas yra **aktualus** dėl to, kad analizuoja ne itin daug dėmesio akademinėje erdvėje susilaukiančių tarpreliginių santuokų situaciją ir siekia parodyti, kaip sąmokslų teorija yra pasitelkiama valstybės įstatymų pokyčiams įgyvendinti. Darbas svarbus ir dėl to, kad jame nagrinėjami neseniai Indijoje vykę ir tebevykstantys reikšmingi sociopolitiniai pokyčiai.

1. „Mažoritarizmo” ir „šamokslo teorijos” sąryšis

Šiame skyriuje bus siekiama išanalizuoti du darbai aktualius „mažoritarizmo“ ir „šamokslo teorijos“ konceptus, kurie padės suvokti šiuolaikinės Indijos sociopolitinę situaciją globalaus pasaulio ir kitų demokratinių valstybių kontekste. Pirmoje dalyje bus atskleidžiamas mažoritaristinės valstybės konceptas bei pristatomi šio reiškimo keliami iššūkiai liberaliai demokratijai. Remiantis Indijos sociopolitinę situaciją nagrinėjančių autorių darbais, bus siekiama apibrėžti esminius Indijos mažoritarinių tendencijų bruožus. Antroje skyriaus dalyje, pasitelkiant autoritetingų mokslininkų darbus, bus aptariama „šamokslo teorijos“ koncepcija, bruožai bei reikšmė demokratinėse visuomenėse. Aptarus kertinius šių konceptų elementus, bus atskleidžiama jų tarpusavio sąsaja.

1.1. Mažoritarizmas ir demokratija

Liberali demokratija kaip valstybės valdymo principas po XX a. vykusių Pasaulinių karų yra laikoma kaip viena iš pagrindinių priemonių, galinčių užtikrinti darnų valstybės būvį, padėti išvengti vidinių ir išorinių konfliktų. Šią Vakaruose atsiradusią valdymo formą bei sekuliarų valstybės modelį siekė pritaikyti daugelis naujai susikūrusių valstybių, tačiau paskutiniaisiais dešimtmečiais nemažos dalies pokolonijinių Azijos valstybių, Indijos, Šri Lankos, Mianmaro ir kt., viduje aktyvėjančios radikalios religinės nacionalistinės jėgos keičia jų sociopolitinį veidą, savo sprendimais atliepdamos valstybėje religinės daugumos poziciją užimančių bendruomenių interesus.

Šis procesas akademinėje erdvėje bendrai yra įvardijamas „mažoritarizmo“ terminu. Šiuolaikinių politikos mokslų srityje mažoritarine yra vadinama demokratinė rinkimų sistema, pagal kurią rinkimus laimi tik daugumos balsus gavę kandidatai², tačiau šiame darbe į mažoritarizmą bus žvelgiama kaip į valstybės valdymo modelį, pagal kurį tam tikra valstybėje religiniu, etniniu, socialinės klasės ar kt. pagrindu daugumą sudaranti visuomenės grupė turi galią priimti sprendimus, darančius įtaką visai visuomenei,

---

² <https://www.vle.lt/straipsnis/mazoritarine-rinkimu-sistema/> [2021-04-20]

neatsižvelgiant į mažumų poreikius (Kingston 2020, 20). Mažoritarizmas buvo gausiai kritikuotas dėl šitaip valstybėje sudaromos „daugumos tironijos“ galimybės, kai dėl dominuojančios grupės poreikių patenkinimo kyla mažumų diskriminacijos pavojus. Būtent „daugumos tironija“ kelia grėsmę sekuliarios valstybės modeliui, besivadovaujančiam pliuralizmo, tolerancijos ir įvairovės principais (ten pat). Demokratinės politikos idealas yra sietinas su brolybės, išreikštos per visiems vienodas sąlygas sudarančią pilietybę, idėja, tačiau žmonijos bruožas visada brėžti takoskyrą į „mus“ ir „juos“ yra bene didžiausius iššūkius demokratinei respublikai keliantis aspektas. Pasitelkiant šią takoskyrą, mažoritarizmo šalininkai, save traktuodami kaip vienintelius pilnaverčius piliečius, mažumas charakterizuoja kaip savaimė suprantamą nacionalinės valstybės priešą dėl jų kitoniškumo, ne vietinės kilmės ar ištikimybės svetimoms vertybėms (Gupta 2007, 31). Jos toleruojamos tik tol, kol nekelia iššūkių daugumai, yra pagarbios ir sutinka būti ekonomiškai, kultūriškai ar politiškai marginalizuojamos (Kingston 2020, 20). Taigi, mažoritarizmas gali nusitaikyti į bet kokią visuomenėje esančią mažumą, tačiau čia bus paliečiamas religinės mažumos ir daugumos santykio aspektas.

Vienu iš šio reiškinių prevencijos įrankių ilgą laiką demokratijoje laikyta konstitucija, įvardijanti kertines visuomenės vertybes, kurios negalėtų būti lengvai pakeičiamos ir atlieptų visų visuomenės grupių interesus (Nyirkos 2018). Priešingu atveju, įsisiūbavus mažoritarizmo tendencijoms, konstitucijoje padarytų pakeitimų rezultatai pasaulio žemėlapyje leidžia atsirasti daugumos valią atliepiančioms piliečių lygybės neužtikrinančioms valstybėms. Kaip antai, Bangladešas, nors ir buvo įkurtas kaip sekuliari valstybė, 80-aisiais tapo islamo valstybe, atsižvelgiant į daugumos poreikius (Pattanaik 2013), o toks pats scenarijus įgyvendintas budistinės valstybės statusą turinčiame Mianmare (Frydenlund 2018). Tačiau verta paminėti, jog paskutiniaisiais dešimtmečiais dešinėsios pakraipos mažoritarizmo tendencijas galima laikyti globaliu fenomenu, pastebimu ir Vakarų demokratinėse respublikose - JAV D. Trumpo valdymo metu, Turkijoje, Vengrijoje ir pan., kuris kelia iššūkių visuomenės lygybės principais grįstos liberalios demokratijos stabilumui.

Tuo pačiu ir Indija, konstitucijoje apibrėžta kaip nepriklausoma socialistinė sekuliari demokratinė respublika, deklaruojanti kiekvieno individo brolybę ir lygybę prieš

įstatymą, pastaraisiais dešimtmečiais vis stiprėjančio hinduistinio nacionalizmo tvirtų pozicijų valdžioje dėka ima panašėti į daugumos valstybę³. Vienas iš esminių šio mažoritarizmo elementų – hinduistinės ir nacionalinės tapatybės sugretinimas, už jos ribų paliekant svetimos kilmės mažumas, ypač musulmonus. Tokią tapatybės sampratą Indijoje propaguoja hinduistinio nacionalizmo atstovai. Šios ideologijos Indijoje tyrinėtojas T. B. Hansen hinduistinio nacionalizmo vykdomą politiką po 2014 m. rinkimų vertina kaip besivadovaujančią ne demokratijoje pabrėžiama „teisės viršenybe“, bet „galios viršenybe“, įgyvendinamą fizinę galią dažnai reiškiančios policijos ar radikalių grupių veikimo pagrindu, kuri pasitelkiama intelektualinėms ir pilietinėms laisvėms riboti bei užgniaužti marginalizuojamas visuomenės grupes (Hansen 2019, 19). Kalbėdamas apie mažoritarizmo tendencijų priežastis Indijoje, Hansen teigia, kad joms pagrindas buvo padėtas nacionalinio judėjimo metu, kur naujo politinio diskurso esmė buvo nuostata, jog liaudis yra teisi visada ir kad kiekvienas efektyvus politinis veiksmas turi apimti didelę žmonių dalį tam, kad pabrėžtų reikalo rimtumą (Hansen 2019, 29). Tai atrodo savaime suprantama, bet tai nepaaiškina XXa. pab. kai kurių Indijos partijų vykdyto siekio mobilizuoti ne daugumos, o mažumas sudarančių neliečiamųjų rinkėjų balsus, žadant jiems geresnes gyvenimo sąlygas. Kaip šios tendencijos atsvarą būtent hinduistinio nacionalizmo ideologija besivadovaujančios organizacijos ir tuo pačiu politinės partijos nuo 90-ųjų imasi hinduistinės daugumos mobilizacijos praktikų⁴ ir tai tampa esmiu jų politikos orientacijos tašku, vystomu iki pat šių dienų.

Tuo tarpu Ch. Jaffrelot, žvelgdamas į pastaraisiais dešimtmečiais Indijoje vykstančius sociopolitinius procesus, Indiją prilygina *de facto* „etninei demokratijai“, kuri, kaip priešara ilgą laiką Indijoje deklaruotam sekuliariam multikultūralizmui, reiškiasi per etninį nacionalizmą ir mažoritaristines politines praktikas, pagrįstas hinduistinės tapatybės viršenybės ir mažumų atmetimo idėjomis (Jaffrelot 2019). Ch. Jaffrelot susilaiko nuo Indijos įvardijimo kaip *de jure* etninės demokratijos, išryškindamas tik praktinį tokių

---

³ Šiame darbe „mažoritarinės“ ir „daugumos“ valstybės terminai bus naudojami kaip sinonimai.

⁴ Hinduistams mobilizuoti pasitelkiamos *hindutva* organizacijų jėgos, įvairaus tipo socialinės akcijos, buriami savanorių būriai. Vienas iš ryškiausių to laikmečio hinduistų mobilizacijos atvejų – Babri Masjid mečetės nugriovimas (Jaffrelot 1999)

tendencijų egzistavimą. Tačiau 2019 m. įvestas „Citizenship Amendment Act“⁵, orientuotas į Indijos pilietybės suteikimą nuo religinį persekiojimą aplinkinėse teritorijose patyrusiems individams, netaikant šio įstatymo musulmonams, atskleidžia net ir teisinėje sistemoje kylančius Ch. Jaffrelot minimus etninės demokratijos vystymosi procesus.

Tiek Hansen, tiek Jaffrelot svarbiu mažoritarinio hinduizmo bruožu įvardija teisėsaugos ar radikalių grupių iniciatyva įgyvendinamą smurtą ir pabrėžia Indijos Ministro Pirmininko N. Modi vaidmenį hinduistinio mažoritarizmo vystymo procese, siekiant „hinduizuoti“ viešas erdves, išstumti mažumas į visišką paribius. Tai aiškiai atsispindi Indijoje vykdomoje vietovardžių ir gatvių pervadinimo politikoje, kuria siekiama iš visuomenės sąmonės ištrinti net ir menkiausias Indijos sąsajas su mugališka ar musulmoniška kultūra. D. Gupta prideda, kad tam tikrų ideologijų vystoma baimė dėl nacionalinės suirutės, paremta padalijimo patirtimi, yra labiausiai susijusi su augančiomis mažoritarinėmis tendencijomis (Gupta 2007, 43). Nors N. Modi vaidmuo esamoje situacijoje yra labai svarbus, tačiau kiti mokslininkai atkreipia dėmesį, kad normalizuotas mažoritarizmas ir priešiškus mažumoms yra daugiau nei vieno žmogaus galioje, o Indijos polinkis į autoritarizmą ir religinių bendruomenių poliarizaciją atsiskleidė dar „Nepaprastosios padėties“ periodu (1975-1977), kur, Indijos nacionalinis kongresas“, vadovaujamas Indira Gandhi, nepaisant savo postuluojamo sekuliarumo, pradėjo prieš sikhus nukreiptą retoriką, pasibaigusią 1984 m. sikhų pogromu (Gupta 2007, 38-39, Chatterji 2019). Nepaisant to, būtent XXI a. valdžioje pradėjus dominuoti hinduistinio nacionalizmo jėgoms, pastebimos nuolatinės ir vis radikalėjančios mažoritarizmo tendencijos, pasitelkiant nacionalizmą, autoritarizmą, populizmą ar smurtą, kuri akcentuoja Hansen, Jaffrelot ir daugelis kitų autorių. Ne gana to, pastaraisiais dešimtmečiais dešinėsios jėgos Indijoje pradeda įgyvendinti įvairias antimusulmoniškas iniciatyvas, tarp kurių esti ir sąmokslų teorijos pagrindu vykdoma kovos su „meilės džihadu“ kampanija. Tačiau tam, kad geriau suvoktume šios kampanijos sąsajas su mažoritarine hinduistinio nacionalizmo politika bei tarpreliginiais mažumų ir daugumos santykiais, svarbu atskleisti „sąmokslų teorijos“ koncepto bruožus ir jų poveikį daugiakultūrinei visuomenei.

---

⁵ Liet. K. „Pilietybės pakeitimo aktas“

1.2. Sąmokslų teorijos konceptualizavimas

Apie sąmokslų teorijas šiuolaikiniame pasaulyje galima kone kasdien išgirsti įvairaus tipo medijose, apie jas diskutuojama ir jos nagrinėjamos skirtinguose visuomenės sluoksniuose. Jei dar visai neseniai buvo manoma, kad jos yra visuomenės paribių diskusijų dalis, tai kartu su žiniasklaidos atsiradimu tapo vis labiau kylantis XX-XXI a. kultūrinis fenomenas (Barkun 2003, 58; Fenster 2008). Šis reiškinys yra svarbus ne tik dėl to, kad gali daryti įtaką kiekvieno individo jausmams ar elgsenai, bet ir dėl to, kad turi potencialą smarkiai paveikti socialinę ar politinę realybę. Sąmokslų teorijų apibrėžimų spektras skiriasi priklausomai nuo to, kurioje mokslų srityje šis reiškinys yra nagrinėjamas, kur kai kuriais atvejais, pvz. sociologijos srityje, netgi vengiama tai daryti dėl to, jog visų sąmokslų teorijų apibrėžti vienu apibrėžimu yra neįmanoma (Nefes 2020, 96). Tačiau plačiausia prasme šį reiškinį galima apibrėžti kaip bandymą paaiškinti tam tikrų socialinių ar politinių įvykių priežastis bei aplinkybes, kurios yra siejamos su dviejų ar daugiau galią turinčių veikėjų slaptu planu, įvardijamu kaip „sąmokslas“ (Douglas 2019, 4). Esminis iš šio apibrėžimo ryškėjantys sąmokslų teorijos bruožas - pabrėžti slaptos grupuotės plano ir įvykių sąryšį, nurodo į tai, kad pagal sąmokslų teorijos šalininkus niekas negali vykti atsitiktinai.

Šis reiškinys akademinėje erdvėje yra nagrinėjamas iš skirtingų perspektyvų, tačiau daugiausiai dėmesio susilaukia psichologijos ir sociologijos bei politikos mokslų srityse. Psichologijos moksluose orientuojamasi į individo ir sąmokslų teorijos santykį, daug dėmesio skiriant psichologinių faktorių, lemiančių asmens polinkį tikėti konspiracijos teorijomis analizei (Douglas 2019, 6). Politikos mokslų srityje atkreipiamas dėmesys į tai, kaip jos veikia galios santykius bei kaip tie galios santykiai funkcionuoja visuomenėje (Nefes 2014). Sąmokslų teorijos ilgą laiką buvo nagrinėjamos pasitelkiant R. Hofstadter sukurtą „politinės patologijos“ teorinę prieigą, kuri, anot Fenster, vertė traktuoti sąmokslų teorijas kaip „kitas“ – iracionalias ir logiškai neteisingas, priešinant jas su paprastai valstybės plėtojamo politinio diskurso „tvarka“ (Fenster 2008, 3). Šitokiu būdu sąmokslų teorijos ilgą laiką buvo suniveliuotos į patologijas, o tai, anot Fenster, „trukdo suvokti konspiracijos teoriją kaip diskursą ir jo kaip kultūrinės praktikos ir politinės išraiškos

prasmės“ (Ten pat, xvii). Tuo tarpu sociologijoje sąmokslų teorijų studijose daug dėmesio skiriama tam, kaip jos yra skleidžiamos ir kaip naudojamos bei kokią įtaką daro vidiniams visuomenės santykiams. Garsus filosofas K. Popper, kritikuodamas bendrą visuomenės konspiracijų teoriją, pabrėžia, kad sociologijos tikslas sąmokslų teorijų srityje turėtų būti ne paaiškinti socialinę realybę kaip galingų grupių slaptų tyčinių veiksmų rezultata, bet įsigilinti į netyčines tyčinių veiksmų pasekmes (Nefes 2020, 95). Šia savo retorika jis ir atkreipė sociologų dėmesį į netiesioginius sąmokslų teorijos padarinius.

Teigiama, kad konspiracijos teorijos pagrindu visuomet įgyvendinama socialinė poliarizacija, atliepanti dualistinį pasaulio modelį, brėžiantį takoskyrą tarp „mes“ ir „jie“ ir tuo pačiu pasižyminti „jų“ demonizavimu (Donskis 1998, 350-351, Giry 2020, 115). Beveik visais atvejais konspiracijos teorijomis yra nusitaikoma į tam tikrus asmenis ar jų grupę, kurie reprezentuoja pavojų visuomenei ar esamai sistemai (Nefes 2020). Kaip antai, COVID-19 pandemijos metu medijas persmelkiančios sąmokslų teorijos yra nusitaikiusios į Bill Gates ar George Soros, kurie ir tampa sąmokslų teorijas palaikančios visuomenės dalies taikiniais. Vienas iš radikalesnių sąmokslų teorijos padarinių 2011 m. smarkiai sudrebino Norvegijos visuomenę. „Eurabia“ sąmokslų teorijos, nukreiptos prieš Europoje gyvenančius arabų imigrantus ir kaltinančios ES slaptu Europos žemyno islamizacijos planu, pagrindu dešiniųjų pažiūrų ekstremistas A. B. Breivik įgyvendino daugybę gyvybių nusinešusių teroristinį išpuolį (Bergman 2018, 1-3). Šie atvejai parodo, kad sąmokslų teorijų taikiniu gali tapti vienas individas, grupė žmonių, kuriuos vienija tam tikras bruožas, arba politinės partijos, valdžia.

Verta atkreipti dėmesį, kad šiuolaikiniuose sąmokslų teorijų tyrimuose politikos mokslų srityje, susijusiuose su liberalios demokratijos valstybėmis, daugiausiai dėmesio yra skiriama sąmokslų teorijoms „iš apačios“. Tai yra tokios sąmokslų teorijos, kurios iškyla iš pačios visuomenės ir dažnai savo taikiniu pasirenka valstybę ar jos institucijas (Fay, 92), ką parodo ir A.B. Breivik atvejis. Kai kuriais atvejais sąmokslų teorijos pagrindu visuomenė gali reikalauti iš valdžios skaidrumo ir atskaitomybės (Douglas 2019,17), jų atsiradimas demokratinėje visuomenėje dažnai yra vertinamas kaip tam tikro socialinės ar politinės krizės atspindys (Douglas 2019, 10; Nefes 2020, 100). Tuo tarpu „iš viršaus“ t.y. politinės galios vystomų sąmokslų teorijų plėtotė ir jos vaidmuo demokratinėse valstybėse

yra nagrinėtos mažai (Fay ,92 ; Giry 2020, 116), nepaisant to, kad neretais atvejais jos tampa politinės radikalizacijos įrankiu. Kaip teigia Fenster, konspiracijos teorijos politiniame lygmenyje yra dažnai vokalizuojamos populistine retorika ir jas įvardija kaip „populistų galios teorija“ (Fenster 2008, 89). Šios teorijos savo visuomenės poliarizacijos į „mus“ ir „kitus“ pobūdžiu tampa efektyvia komunikacine priemone, siekiant mobilizuoti visuomenę ar pasmerkti oponentus (ten pat, 10). Čia verta paminėti ir tai, kad konspiracijos teorijos, nukreiptos į Vokietijoje gyvenusių žydų bendruomenę, yra laikomos vienu iš kertinių nacionalsocialistų veikimo įrankių, leidusių įtvirtinti savo valdžią ir radikalizuoti politiką Trečiojo Reicho metu bei legitimuoti vėliau vykdytą žydų genocidą (Fay 2019). Būtent sąmokslų teorijos pagrindu plėtotos idėjos leido nacionalsocialistams be didesnio visuomenės pasipriešinimo priimti mažoritaristinius įstatymus ir tapo vienu svarbiausių radikalios ideologijos plėtros įrankiu. O būtent visuomenės poliarizacijos aspektas atliepia tiek mažoritarizmo, tiek sąmokslų teorijos principus.

Tuo tarpu Indijoje įvykio konspiracijos teorija, plėtojama hinduistinių nacionalistinių jėgų, buvo pasitelkta siekiant paaiškinti Gujarat valstijoje 2007 m. vykusio musulmonų pogromo pretekstu tapusio traukinio Godhra stotyje sudegimo priežastis. Nepaisant to, kad po šiai dienai nėra patvirtintos gaisro aplinkybės, tačiau jis hinduistinio nacionalizmo šalininkų retorikoje buvo siejamas su iš anksto suplanuotu užsienio, tariamai Pakistano, įgyvendintu užpuolimu. Būtent ši retorika ir tapo vienu iš kertinių aspektų, paskatinusių tuometines hinduistų ir musulmonų riaušes visoje Indijoje.

Taigi, aptarus mažoritarizmo ir sąmokslų teorijos koncepciją, pastebime, kad mažoritarizmas ir sąmokslų teorijos pasižymi jas apvienijančiu visuomenės poliarizacijos bruožu. Tik jei sąmokslų teorija gali būti nukreipta prieš bet kokią „kitą“ visuomenės grupę ar pačią valstybę, tai mažoritarizmas visuomet nusitaiko į tam tikrą valstybės viduje egzistuojančią mažumą. Be abejonės, abu šie reiškiniai gali egzistuoti nepriklausomai vienas nuo kito, bet jų tarpusavio simbiozė turi potencialo ne tik užaštrinti bendruomenių santykius, bet ir kelia politikos radikalizacijos pavojų. Ypatingai tokiais atvejais, kai sąmokslų teorija yra nusitaikoma į religines ar etnines mažumas, o sąmokslų teoretiku tampa visuomenės dauguma, paskatinta tam tikrą ideologiją plėtojančių grupių. Šiame darbe „iš viršaus“ plėtojamos „meilės džihado“ konspiracijos teorijos pagrindu

pamatysime, kaip sąmokslų teorija gali būti pasitelkiama mažoritariniams tikslams įgyvendinti bei pagilinti daugumos (hinduistų) ir mažumos (musulmonų) poliarizaciją, kur musulmonai vyrai tampa pagrindiniu konspiracijos teorijos taikiniu.

2. Kontekstas: *hindutva* ideologija ir tarpreliginės santuokos šiuolaikinėje Indijoje

Tam, kad galėtume geriau suvokti pastaraisiais dešimtmečiais vystomos „meilės džihado“ konspiracijos teorijos ypatumus ir iš jos kylančias tarpreliginių santykių problemas, visų pirma dera pristatyti šio reiškinio kontekstą. Pirmoje šio skyriaus dalyje, pristatant daugumos (hinduistų) ir mažumos (musulmonų) bendruomenių tarpusavyje santykius Indijos istorinėje plotmėje, bus aptariamasi hinduistinio nacionalizmo ideologijos Indijoje ištakos bei esminiai ideologijos segmentai. Antroje dalyje, padalintoje į du poskyrius, bus pristatoma tarpreliginių santuokų padėtis šiuolaikinėje Indijoje. Pirmame poskyryje bus nagrinėjama tarpreliginių santuokų šiuolaikinėje Indijoje padėtis, atsižvelgiant į valstybės politiką šiuo klausimu iki „Uttar Pradesh neteisėtos religinės konversijos draudimo įsakymo“ išleidimo. Čia pasitelkiant teisinių dokumentų analizę bus gilinamasi į tarpreligines santuokas legitimuojantį SSA įstatymą. Antrame poskyryje bus pristatomos skirtingų visuomenės terpių pozicijos tarpreliginių santuokų sudarymo aspektu.

2.1. Istorinė hinduistų ir musulmonų bendruomenių santykių apžvalga

Tam, kad būtų galima išanalizuoti šiuolaikinėje Indijoje vykstančius procesus, susijusius su hinduistų religinės daugumos ir musulmonų religinės mažumos tarpasmeniniais santykiais, verta apžvelgti esminius šių bendruomenių tarpusavyje sąlyčio taškus iš istorinės perspektyvos.

Islamo istorija Indijoje prasideda beveik nuo pat šios religijos atsiradimo pradžios, kuri į Pietų Aziją visų pirma atkeliauja arabų pirklių pagalba, tačiau musulmonų

dinastijos iš pradžių Delio Sultanato (XIII- XVI a.), o paskui mugalų imperijos (XVI-XIX a.) pavidalu įsigali beveik visame Indostano pusiasalyje. Nors šiuo itin ilgu periodu beabejonės fiksuojama nuolatinė kova dėl valdžios tarp įsibrovėlių ir vietos gyventojų, tačiau daugelis istorikų musulmonų ir hinduistų religinių bendruomenių tarpusavio santykius vėlyvuojū mugalų imperijos periodu įvardija kaip nuolatinio kooperavimosi, mainymosi kultūrinėje ir socialinėje erdvėje situaciją, dažnai įvardijamą sinkretizmu (Gupta 2000). Kaip teigia Romila Thapar, ikikolonijiniu periodu visuomenė buvo fragmentuota kastiniu ar priklausomybės nuo įsipareigojimų vietos valdininkams principu, tad unifikuotos hinduizmo religijos ir jos pagrindu susivienijusios bendruomenės nebuvo (Thapar 1989). Šiaurės Indijoje egzistavusį sinkretiškumą įrodo tiek sufizmo ar vaišnavų bhakti tradicija, nuolatiniai sąlyčio taškai muzikos ir šokio srityje, tiek kai kurių žemesnių hinduizmo kastų atstovų praktikuotos laidojimo, o ne kremavimo praktikos ar santuokų tarp pusbrolių sudarymas (Gupta 2000, 124). Šios musulmonų kultūrai būdingos praktikos tapo kai kurių hinduistų kultūros dalimi, o tai parodo labai glaudų abiejų bendruomenių sąryšį.

Tačiau XIX-XX a. sandūroje, Indijos Nepriklausomybės judėjimo periodu, socialinė erdvė smarkiai pakinta – tiek dėl hinduizmo kaip Indiją apvienijančios religijos idėjos susiformavimo, hinduistinio nacionalizmo augimo, tiek dėl kitų įvairių priežasčių pradeda vykti hinduistų ir musulmonų bendruomenių poliarizacija, geriausiai atsispindinti 1947 m. Indijos skilime į dvi Pakistano ir Indijos valstybes bei tarpusavio priešiško paskatintuose bendruomeniniuose susirėmimuose, kurie įvairiomis formomis vyksta iki šiol. Nors Indijos nepriklausomybės judėjimo lyderiai M. K. Gandhi ir J. Nehru nepriklausomą Indiją regėjo kaip multikultūrinę, visų religinių konfesijų atstovams palankią valstybę, tačiau XX a. pradžioje iškilusi ir šiuo metu itin stiprėjanti hinduistinio nacionalizmo ideologija šią situaciją smarkiai komplikuoja.

2.2. Pamatinės *hindutva* idėjos ir jų sklaidos principai

Dominuojanti hinduistinio nacionalizmo forma šiuolaikinėje Indijoje yra įvardijama *hindutva* terminu – tai apie šimtmetį Indijos teritorijoje gyvuojanti ir vis didesnę įtaką visuomenei siekianti turėti politinė ideologija. *Arya Samaj, Rashtriya*

Swayamsevak Sangh (RSS), *Vishva Hindu Parishad* (VHP) ir kitų organizacijų veiklos pagrindu ši ideologija plėtoja ir propaguoja vieningos hinduizmo religijos⁶ ir hinduistinės kultūros vaizdinį, jį laikant nacionalinės Indijos tapatybės pamatu. Pagrindą šiai ideologijai padėjo XX a. pr. Indijos nepriklausomybės aktyvisto ir politinės organizacijos *Hindu Mahasabha* lyderio V. D. Savarkar politinės idėjos, besiremiančios tuo, kad Indijos nacionalinė tapatybė turi būti grindžiama vietos teritorija ir kultūra, hinduizmo išpažinėjus laikant svarbiausiais ir vieninteliais teisę į Indijos žemes turinčiais gyventojais, galinčiais sugrąžinti Indiją į „Vedų aukso amžių“ (Chatterji, 2019; Hansen 1999, 78). Kiek vėliau hinduistų nacionalizmo ideologija suradikalėjo ilgalaikio RSS lyderio, VHP įkūrėjo M. S. Gowalkar dėka, kuris akcentavo, kad visi, neatitinkantys hinduistinės tapatybės standartų, iškrenta iš bendro valstybės nacionalinio gyvenimo ir yra nenusipelnę jokių privilegijų bei teisės į pilietybės statusą (Hansen 1999, 80-81). Tačiau sikhizmą, džainizmą ir budizmą jis laikė integraliais hinduistų kultūros segmentais dėl savo indiškos⁷ kilmės. Tuo tarpu islamas ar krikščionybė, kaip religijos, kurioms Indijos žemė nėra šventa, traktuojamos kaip svetimos ir keliančios pavojų (Flåten 2012). Taigi, hinduistinės visuomenės homogeniškumas, hinduistinės kultūros, vertybių sklaida ir dominavimas Indijoje tampa kertiniais *hindutva* ideologijos segmentais, brėžiant radikalią takoskyrą tarp vietinės ir svetur susiformavusių, bet Indijoje daug amžių egzistuojančių regionui svetimų kultūrų ir bendruomenių.

Remdamiesi šiomis pamatinėmis idėjomis *hindutva* šalininkai politinės partijos *Bharatiya Janata Party* (BJP) pavidalu XX ir XXI amžių sandūroje įvairių tiesiogiai ar netiesiogiai vykdomų kampanijų, mobilizuojančių hinduistų visuomenę, pagalba prasiskina kelią į Indijos parlamentą. Organizacinį *hindutva* ideologų darbą ir politines strategijas Ch.Jaffrelot laiko svarbiausiomis jų populiarumo augimo priežastimis, kai tuo tarpu J. Kingston laikosi nuomonės, kad pats Indijos nacionalizmas nuo savo formavimosi pradžios pasižymėjo religinio nacionalizmo požymiais. Hinduistinio

---

⁶ Įdomu tai, kad čia sekama XIX a. Vakarų orientalistų iškeltu ir aukštesnių Indijos kastų narių, ypač brahmanų, palaikytu „hinduizmo“ konceptu, unifikuojančiu daugelį Indijos visuomenės praktikuojamų sektų į vienalytį konstruktą (King 1999).

⁷ Indiškomis jos vadinamos dėl to, kad visos atsirado ir susiformavo geografiškai šiuolaikinę Indiją atitinkančiose teritorijose (aut. pastaba).

nacionalizmo populiarėjimo situaciją T. B. Hansen savo darbe „The Saffron Wave“ (1999) įvardija kaip „konservatyvią revoliuciją“ – visuomenės reakciją prieš demokratijos politinio lauko ir viešosios kultūros transformaciją, susidūrus su globalios kultūros ir ekonomikos banga, pokolonijinėje Indijoje (Hansen 1999). Jis laikosi nuomonės, kad hinduistinio nacionalizmo augimas nėra nacionalizmo patologija, antivakarietiškas religinis fundamentalizmas, o atskleidžia vidinę visuomenės kultūros logiką (Hansen 1999, 4-17). Hansen pozicija aiškiai atliepia būtent XXa. pabaigos vis modernėjančią ekonominę ir socialinę Indijos būklę, kas neabejotinai tradicinės visuomenės akyse buvo sutikta kaip didelis iššūkis tradicinės kultūros ir visuomenės stabilumui. Tačiau sunku nuneigti ir *hindutva* organizacijų ir jų rengiamų kampanijų indėlį, kuris ir buvo pagrindinis šios ideologijos plėtros įrankis. Panašu, jog tiek Indijos ekonominiai ir socialiniai pokyčiai po 1991m. ekonominės liberalizacijos, Nacionalinio Indijos kongreso silpnėjimas, tiek ir *hindutva* vystomos kampanijos leido BJP partijai nuo pat 1996m. užsitikrinti stabilias pozicijas Indijos parlamente, sulig kiekvienais rinkimais laimint vis didesnį mandatų skaičių (su išimtimis 2004 ir 2009 m. rinkimuose), o 2019m. laimėjus daugiau kaip pusę vietų parlamente.

Hindutva ideologijos sklaida ir tuo pačiu visi jai naudingi diskursai yra įgyvendinami per skirtingų organizacijų, apibendrintai žinomų kaip *Sangh parivar*⁸ veiklą, kur pačią svarbiausią ir įtakingiausią vietą užima savanorystės principais grįstos daugybę dukterinių organizacijų turinčios RSS ir VHP. *Sangh parivar* ideologinės plėtotės pagrindą sudaro kasmet vis didėjančios savanorių, paruošiamų RSS stovyklose, gretos⁹ bei RSS darbuotojai (*pracharak*), kurių pagalba yra ne tik įgyvendinamos pilietinio aktyvumo akcijos, socialinės kampanijos, bet kartais imamas ir radikalių visuomenę kiršinančių veiksmų, kai kuriais atvejais pasibaigiančių tarpbendruomeninėmis riaušėmis. Tačiau pastebima, kad paskutiniu metu *Sangh parivar* keičia savo veikimo taktiką, vis geriau prisitaiko prie besikeičiančių visuomenės tendencijų, mobilizuojant ir internetinę medijų erdvę (Hansen 2019, 35). Nors RSS ilgą laiką deklaravo save kaip nesusijusią su Indijos

---

⁸ liet. organizacijų šeima

⁹ Teigiama, kad nuo 2010 m. savanorių, ruošiamų stovyklose, gretas kasmet papildė apie 100 tūkst. naujų narių (Barik 2019)

politika, tačiau nuo 2014 m. rinkiminės BJP kampanijos metu RSS ir BJP saitai pradėti reikšti atvirai, BJP remiant *Sangh parivar* organizuojamas kampanijas ir tokiu būdu mobilizuojant savo rinkėjus (Jaffrelot 2019, 56-57). Vienos iš pastaraisiais dešimtmečiais garsiausiai nuskambėjusių kampanijų – karvių skerdimo uždraudimas, „ghar vāpasi“, „anti-žemės džihado ir „anti-meilės džihado“, laikomos tiesiogiai ar netiesiogiai priešinančiomis visuomenę ir nukreiptomis prieš Indijoje gyvenančių musulmonų bendruomenę (ten pat). Būtent pastarąją kontroversišką kampaniją, susijusią su „meilės džihado“ konspiracija ir sieksime išnagrinėti detaliau, tam kad geriau suvoktume hinduistinio nacionalizmo įtaką tarpreliginiams asmeniniam santykiams, tačiau prieš tai verta detaliau aptarti tarpreliginių santuokų situacijos bruožus.

2.3 Tarpreliginės santuokos šiuolaikinėje Indijoje

2.3.2. Valstybės teisinis diskursas

Didžioji dauguma sekuliarių pasaulio valstybių savo šalies viduje santuokoms sudaryti vadovaujasi vienu bendru civiliniu kodeksu, kurio pagrindu yra įteisinamos visos valstybėje įvykstančios santuokos, neatsižvelgiant į santuoką sudarančių asmenų religinę, etninę, rasinę ar kt. tapatybę, tačiau dažnai pripažįstant ir tam tikrų religinių santuokų legitimumą¹⁰. Tuo tarpu daugumoje valstybių, kuriose didelę įtaką turi islamas, santuokų įteisinimas yra apspręstas islamo paprotinės teisės, kuri pasižymi tam tikro pobūdžio tarpreliginių santuokų sudarymo ribojimais. Ypač didelis dėmesys čia teikiamas moters religinės tapatybės išlaikymui, pavyzdžiui, jai leidžiant santuoką sudaryti tik su abraomiškų religijų atstovais, o kai kur (Džibutyje, Indonezijoje) bet kokios tarpreliginės santuokos yra išvis nepripažįstamos (The Law Library of Congress 2015, 5-8).

Tuo tarpu nuo Indijos nepriklausomybės paskelbimo šalyje santuokos tarp dviejų individų teisiškai yra įtvirtinamos ir įgyvendinamos remiantis keliais skirtingais paprotinės bei civilinės teisės aktais - „Musulmonų santuokos aktu“(1957)(MSA), „Hinduistų

---

¹⁰ <https://marriage.hiddush.org/> [žiūrėta 2021-02-20]

santuokos aktu“ (1955)(HSA), „Specialiuoju santuokos aktu“ (1954)(SSA) ir kt.. MSA pagrindu gali būti sudaromos tik santuokos tarp islamo religijai priklausančių individų, tuo tarpu HSA pagrindu santuokos gali būti sudaromos tarp hinduistų, budistų, džainių ar sikhų. Toks HSA pobūdis implikuoja visų Indijoje atsiradusių religijų homogenizavimą, leidžiant šiems individams sudaryti santuokas tarpusavyje. SSA šiuo atveju pasitarnauja kaip sekuliarus įstatymas, pagal kurį santuoką gali sudaryti bet kurių religijų atstovai.

Kaip anai, šiuolaikinės Indijos teisinė sistema, kaip ir daugelyje pokolonijinių britų imperijos valstybių, vadovaujasi anglosaksų bendrosios teisės tradicija, kurios pagrindą sudaro vietiniai papročiai ir teismų sprendimai¹¹. Būtent Britų imperijos laikotarpiu galiojusių paprotinių teisių pagrindu Indija seka ir toliau, šitokiu būdu valstybėje įtvirtinant teisinį pliuralizmą, nepaisant to, kad Indijos Konstitucija (IK) reikalauja kitaip - pagal 44 straipsnį valstybė yra įsipareigojusi sukurti bendrą civilinį kodeksą visos Indijos piliečiams (IK 2019, 6). SSA galėtų pretenduoti į bendrojo civilinio kodekso vietą, nes jo pagrindu santuoką turi teisę sudaryti bet kurie Indijos piliečiai, priklausantys bet kuriai religinei konfesijai ar kastai. Tačiau tradicionalistai, palaikantys idėją palikti pačių bendruomenių reikalus spręsti jiems patiems ir toliau laikytis iki Indijos Nepriklausomybės galiojusios religinių bendruomenių teisių atskyrimo tradicijos, tam priešinasi (Kumari 2007).

SSA rezultatai buvo matyti iškart po jo išleidimo. Dar 1960 m. atliktas sociologinis tyrimas Maharaštros sostinėje Bombėjuje¹² parodė, kad tarpkastinių santuokų skaičius, sudarytas pagal SSA 1955-1959 m., palyginus su tarpkastinėmis santuokomis iki 1946-1951 m. daugiau nei patrigubėjo (Kannan 1961, 53). Nors tyrimo imtis buvo apie 200 porų, šie skaičiai aiškiai iliustruoja, kad civilinės santuokos akto išleidimas tiesiogiai padarė įtaką pagal paprotinės teisės santuokų aktus negalimų santuokų skaičiaus augimui iškart po jo išleidimo. XXI a. tendencijos atskleidžia dar aktyvesnę santuokų, sudarytų pagal SSA, augimą – jei 2013-2014 m. buvo sudarytos vos 2624 santuokos, tai 2014-2015 m. sudarytos 10665 santuokos – apie 300 proc. daugiau nei prieš taiėjusiais metais (Talukdar 2020, 1007). Šie skaičiai, atsižvelgiant į visos Indijos populiacijos dydį atrodo

---

¹¹ <https://www.vle.lt/straipsnis/bendroji-teise/> [žiūrėta 2021-04-02]

¹² Šiuo metu pavadinimas pakeistas į Mumbajų (aut. pastaba).

itin maži, tačiau žinant, jog dauguma tai pačiai religinei konfesijai priklausančių žmonių santuokas sudaro paprotinės teisės aktų pagrindu ir religija Indijoje ligšiol vaidina didelį vaidmenį, sparčiai augantis santuokų registravimas pagal SSA atskleidžia besikeičiančias tendencijas.

SSA pagrindu sudarytų santuokų duomenis galima atsekti, remiantis skirtingų valstijų santuokų magistratų renkama informacija, tačiau Indijos vyriausybė neveda nei tarpreliginių, nei tarpkastinių santuokų statistikos. Vieninteliai išsamesni duomenys apie tarpreligines ar tarpkastines santuokas buvo surinkti 2005 m. atlikto kiekybinio tyrimo „Indian Human Development Survey“ (IHDS) metu, organizuoto jungtinės JAV ir Indijos mokslininkų grupės, o pats tyrimas buvo finansuojamas JAV „National Institutes of Health“ (NIH). Šiame įvairias gyvenimo sritis apimančiame tyrime buvo apklausti 41 554 namų ūkiai iš 1503 kaimų ir 971 miesto vietovės (Desai et al. 2009). Iš esmės tyrimas nebuvo orientuotas nei į tarpkastines, nei į tarpreligines santuokas ir tik du klausimai visame klausimyne buvo susiję su religine respondento ir jo namų ūkio „galvos“ religine tapatybe (ten pat). Tačiau tyrėjai Srinivas Goli, Deepti Singh ir T. V. Sekhar, remdamiesi respondenčių ir jų namų ūkio religinių skirtumų duomenimis ir palyginę 1981-2005 m. įvykusių santuokų informaciją, pateikė išvadą, kad tarpreliginių santuokų kiekis nuo 1981 m. iki 2005m. šalies mastu padidėjo 1,1 proc., sudarant 2,7 proc. santuokų 2005 metais, kur didžiausias procentas tenka urbanizuotose teritorijose gyvenančioms, aukštesnį išsilavinimą ir ekonominį statusą turinčioms moterims iki 24 m. (Goli et al. 2013, 196-198). Kadangi ši informacija buvo renkama netiesiogiai, atkreipiant dėmesį tik į partnerių religinės tapatybės skirtumus, sunku pasakyti, ar šie duomenys raiškiai atspindi realybę, tačiau galima daryti išvadą, kad tarpreliginių santuokų skaičiai pamažu auga.

Statistinių duomenų apie tarpreligines ir tarpkastines santuokas trūkumas kelia abejonių dėl valstybės suinteresuotumo rinkti ir kaupti tokius duomenis. Nors SSA pagrindu to padaryti nėra įmanoma, kadangi duomenyse apie santuokinius nėra atskirai nurodoma nei asmenų kasta, nei religija (SSA 1954, 22), tačiau oficialūs valstybės renkami duomenys galėtų kur kas geriau pasitarnauti, siekiant suvokti esamus tarpreliginių santuokų skaičius šiuolaikinės Indijos visuomenėje.

Taigi, sekuliaros valstybės principus deklaruojanti nepriklausoma demokratinė Indijos valstybė patvirtino civilinės santuokos aktą, nereikalaujanti santuokinių atmesti savo religinės tapatybės¹³ ir šitaip atliepė religinės laisvės, deklaruojamos IK principus. Tačiau aptarus paties akto įgyvendinimo ir veikimo gaires pamatysime ne vieną jo trūkumą, atskleidžiantį gana dviprasmišką valstybės poziciją.

Kitaip nei MSA ir HSA aktuose, pagal SSA susituokti siekiančių individų asmeninė informacija (vardai, pavardės, gyvenamoji vieta) privalo būti viešai prieinama tiek už santuokos sudarymą atsakingo pareigūno biure 30 dienų (SSA 1954, 8), tiek ir tų rajonų ar miestų magistratuose, kuriuose deklaruota santuokai aplikuojančių individų gyvenamoji vieta (SSA 1954, 6). Pagal įstatymą, per 30 dienų bet koks asmuo gali išreikšti rašytinį prieštaravimą būsimai santuokai (ten pat), o po šio prieštaravimo pateikimo pareigūnas turi išnagrinėti skundą, kuris santuokos patvirtinimą turėtų įgyvendinti per 3 mėnesius (SSA 1954, 22). Būtent privalomas būsimų santuokinių asmenų duomenų publikavimas 30 dienų bei bet kokio asmens teisė pareikšti prieštaravimą susilaukia itin didelio pasipriešinimo ir yra vertinami kaip patogus įrankis prieš santuoką nusiteikusiems asmenims. Jiems sudaroma galimybė ne tik apeliuoti pačią santuoką, bet ir, sužinojus būsimų santuokinių asmens duomenis, priekabauti ar šantažuoti susituokti siekiančius asmenis (Saroja 2008, 188-189; Talukdar 2020). Atsižvelgdamas į šiuos dažnus incidentus, Aukščiausiasis Indijos Teismas 2006 m. išleido nutarimą sudaryti galimybę santuokiniams reikalauti policijos apsaugos, siekiant išvengti diskriminacijos ar smurto. Tačiau iš karto po šio nutarimo išleidimo Kalkutoje garsiai nuskambėjusi ir įvairių visuomenės grupių protestų palydėta musulmono Rizwanur ir hinduistės Priyanka santuokos istorija, pasibaigusi jaunikio mirtimi ir žinoma dėl susivienijusių policijos ir jaunosios tėvų veiksmų, siekiančių užkirsti kelią santuokai (Dasgupta 2007), parodo, kad SSA pagrindu sudarytos santuokos yra pažeidžiamesnės, nei kitos ir verčia kvestionuoti apsaugos institucijų pastangas padėti šioms poroms.

SSA akto atveju keliami reikalavimai, atsižvelgiant į kur kas laisvesnes HSA ir MSA taisykles, nereikalaujančias nei duomenų viešinimo, nei ilgo registracijos

---

¹³ Britų Imperijos laikotarpiu galiojęs SSA aktas reikalavo, kad būsimi santuokiniai atsisakytų savo religijos (Law Commission of India 2008, 14)

proceso, prieštarauja IK 14 straipsniui, kuriuo deklaruojama visų Indijos piliečių lygybė prieš įstatymą (IK 2019, 4). Reikalavimas publikuoti asmens duomenis yra nuolat kvestionuojamas būtent dėl socialines problemas keliančio asmens duomenų viešinimo reikalavimo aspekto, tačiau akto pakeitimų nesiimta atlikti dėl tam tikrų politinių grupių pasipriešinimo (Human Rights Watch 2010). Nors 2021 m. pradžioje Alahabado Aukščiausiasis Teismas pareiškė, kad asmens duomenų publikavimas pagal SSA yra neprivalomas (Rashid 2021), tačiau, pagal SSA 46 skirsnį, už santuokos užregistravimą be viešo pranešimo apie santuoką atsakingas pareigūnas gali gauti piniginę baudą arba būti įkalintas ne ilgesniam nei vienerių metų laikotarpiui (SSA 1954, 17), tad už santuokas atsakingi pareigūnai yra linkę vadovautis SSA apibrėžtomis taisyklėmis.

Taip pat čia verta atkreipti dėmesį į patį įstatymo pavadinime santuokai suteikiamą epitetą „specialusis“. Iš semantinės pusės pats terminas suponuoja, kad SSA pagrindu sudaroma santuoka yra neįprasta, neatitinkanti normos. Šis akto pavadinimas buvo perimtas iš britų imperijos metu egzistavusio „Specialaus santuokos akto“ (1872), kurio pagrindu santuoką sudarantys asmenys turėjo atsisakyti savo religinės tapatybės (Law Commission of India 2008, 14). Šiuo metu egzistuojantis SSA tokios sąlygos nekelia, tačiau civilinės santuokos šio pavadinimo dėka yra projektuojamos kaip neįprastos. Neįprastumas anksčiau slypėjo tame, kad britų priimto to paties pavadinimo akto nuostatos reikalavo asmenų atsisakyti savo religijos, o tai lig šiol meta šešėlį ant esamo SSA, kuris tokio reikalavimo nekelia. 2008 m. oficialiu raštu buvo pasiūlyta iš pavadinimo išbraukti žodį „specialus“ (ten pat, 27), siekiant šį aktą palikti IK 44 straipsnį išpildančiu dokumentu, tačiau Teisės komisijos pirmininko pasiūlymai taip ir nebuvo įgyvendinti.

Akivaizdu, kad SSA, priimtam Indijos valdžioje esant „Nacionalinam Indijos kongresui“, koregavimui ar tobulinimui nebuvo ir nėra skiriamas dėmesys, nepaisant jame žiojėjančių gilių teisinių spragų bei komplikuoto santuokos registravimo. Negana to, santuokos registracijos forma yra skaitmenizuota ir asmenys, neturintys interneto bei stokojantys kompiuterinio raštingumo, yra netiesiogiai diskriminuojami ir verčiami naudotis papildomas išlaidas kainuojančių tarpininkų paslaugomis (Dupkar, 2021). Visa ši situacija apsunkina bet kurių asmenų, siekiančių sudaryti santuoką pagal SSA, situaciją, tačiau labiausiai tai paliečia tarpreligines poras, kadangi šis santuokos aktas Indijos

teisinėje sistemoje yra vienintelis, pagal kurį santuoką gali sudaryti dviejų skirtingų religinių konfesijų atstovai be religinės konversijos. Nors Indijos valstybė deklaruoja savo sekuliarų ir multikultūrinį būvį bei SSA pagrindu atveria duris tarpreliginių santuokų galimybei, tačiau vangus akto koregavimas, siekiant išvengti pagarsėjusios smurto, garbės žmogžudysčių ar šantažo grėsmės susituokti ketinančioms poroms, verčia abejoti valstybės suinteresuotumu skatinti didesnę visuomenės dalį tuoktis pagal šį aktą. Komplikuota biurokratinė sistema, duomenų viešinimas, parankus priešiška nusiteikusiems asmenims, bei sudaryta galimybė pašaliniam ginčyti santuoką neabejotinai demotyvuoja asmenis rinktis SSA. Dėl šios situacijos dalis porų renkasi religinę konversiją ir paprastesnį santuokos sudarymo procesą paprotinės teisės aktų pagrindais. Būtent religinės konversijos įgyvendinimas vardan lengvesnių santuokos sudarymo procesų tampa dėl visuomenės homogeniškumo užtikrinimo susirūpinusios BJP taikiniu, ką aptarsime 4 šio darbo skyriuje. Tačiau tam, kad geriau suvoktume tarpreliginių santuokų padėtį šiuolikinėje Indijoje, verta įsigilinti ir į pačios visuomenės viduje vyraujančias tendencijas.

2.3.1. Visuomenės požiūrių įvairovė

Dviejų skirtingų religijų tarpusavio dialogo vystymasis, jų tarpreliginiai santykiai ypač asmeninių santykių plėtojimo srityje dažnai yra vertinami tiek kaip tarpreliginių konfliktų prevencija, tiek vienu iš pačių geriausių harmoningos visuomenės rodiklių (Coleman 1994, 107). Būtent šio tipo santuokos leidžia vystytis tarpkultūriniam dialogui ir skatina visuomenę peržengti kultūriniais ar religiniais principais pagrįstas tarbendruomenines ribas. Tarpkastinės ir tarpreliginės santuokos yra laikomos viena iš pagrindinių priemonių, padedančių kelti iššūkį Indijoje paplitusiai religinei ir kastinei diskriminacijai (Das 2010, 1), o tai akcentavo ir dalitų lyderis, Indijos Konstitucijos autorius, B.R. Ambedkar, kalbėdamas apie tarpkastinių santuokų svarbą panaikinant kastų sistemą (Tamalapakula 2019). Tačiau, kaip aptarėme prieš tai, šiuolaikinis Indijos valstybės kuriamas tarpreliginių santuokų diskursas yra itin ambivalentiškas – iš vienos pusės atrodo, kad tarpreliginės santuokos yra palaikomos, joms kurtis yra sudaryta teisinė bazė, tačiau visiems akivaizdūs jos trūkumai yra nesprendžiami. Nors valstybės politika

yra itin svarbus tarpreligines santuokas legitimuojantis aspektas, tačiau jis beveik nieko nepasako apie pačioje visuomenėje vyraujančias tendencijas.

Nors Indijos Respublika XX a. vid. susikūrė kaip sekuliari valstybė, tačiau religijos įtaka visuomenės sanklodai išliko itin tvirta. XX a. pab. Indijoje įvykus ekonominei liberalizacijai, augant švietimo prieinamumui ir plintant vakarietiškomis idėjoms, tradicinei santuokos sampratai Indijoje iššūkį metė krikščionybės vertybėmis besivadovaujanti Vakaruose paplitusios individų tarpusavio meile grįstos santuokos samprata. Nors suplanuotų vedybų skaičiai Indijoje vis dar itin dideli¹⁴, tačiau ypač miestuose dalis gyvenančių jaunų žmonių būtent „meilės“ santuokas laiko pavyzdinėmis. Jie siekia aklaip nepaisyti religinės tapatybės, kastinės sistemos ir suplanuotų vedybų modelio ribų ir patys rinktis savo partnerį, atsižvelgiant į jo asmenines savybes, o ne į jo šeimos finansinę būklę ar socialinį statusą (Verma 2018, 17-18). Tad natūralu, kad tokiomis aplinkybėmis miestuose gyvenančioje visuomenėje pasitaiko vis daugiau tarpreliginių ar tarpkastinių santuokų.

Vedybos Indijos visuomenėje tradiciškai yra suvokiamos kaip socialinis aktas, o ne kaip individualių žmonių tarpusavio sąjunga. Tokioje situacijoje individualūs asmens poreikiai plačiąja prasme yra atsieti nuo santuokos kaip institucijos, kuri funkcionuoja kaip ekonominiais veiksniais pagrįsta dviejų šeimų, visuomenės normomis ir vertybėmis apipinta sąjunga (Dasgupta 2007, 4214). Būtent tėvų suplanuotos vedybos leidžia šeimoms sudaryti aljansus su tėvams palankiomis šeimomis, plėtoti savo socialinį statusą. Tad tokios vedybos, kurios siekia peržengti religinės ar kastinės priklausomybės ribas, kelia iššūkių tradicinės šeimos socialiniam statusui, panaikina iki tol egzistavusį *status quo*.

Toks požiūris į santuoką Indijoje pasireiškia daugumos religinių bendruomenių viduje, tačiau santuokos tarp hinduizmo ir sikhizmo atstovų Šiaurės Indijoje yra kur kas dažnesnės, nei bet kurioje kitoje Indijos dalyje (Goli et al. 2003, 196-197). Bene griežčiausiai bendruomenės vertina hinduistų ir musulmonų tarpusavio asmeninius santykius tiek dėl tarpusavio religinių skirtumų, tiek dėl prieš tai aptartų istorinių abiejų

---

¹⁴ 2005 metais Indijoje atliktas sociologinis tyrimas, kuriame dalyvavo apie 41 tūkst. Namų ūkių atstovių (moterų) iš skirtingų Indijos regionų atskleidė, kad 68 proc. 1981-2005 m sudarytų santuokų buvo suplanuotos tėvų (Goli 2003, 199)

bendruomenių tarpusavio santykių aplinkybių. Nors islame vyrams yra paliekama teisė vesti bet kokios religijos atstovę, tačiau musulmonėms moterims leidžiama tekėti tik už abraomiškosios religijos išpažinėjo, o bet kokie nukrypimai nuo normos gali baigtis „garbės žmogžudystėmis“ (Human Rights Watch 2010). Nors „garbės žmogžudystės“ yra labiausiai paplitusios musulmoniškoje terpėje, ypač Pakistane, tačiau pastebėta, kad tokio pobūdžio incidentai nėra reti ir Šiaurės Indijoje gyvenančiose hinduistų bei sikhų šeimose. Svarbu atkreipti dėmesį, kad nukenčia ne tik moterys, bet ir jų poros (40 proc. vyrai, 60 proc. moterys), o pagal 2011 m. tyrimo duomenis 94 proc. atvejų yra įgyvendinami būtent merginos šeimos iniciatyva (Chasler, Bloom 2012). Dažniausia to priežastimi tampa šeimai nepriimtini individo asmeniniai santykiai – santuoka prieš tėvų valią, ikivedybiniai santykiai su kitos kastos ar religijos atstovais, nederamas elgesys viešumoje, nevedybinis nėštumas ir pan., kurie, anot šeimų, užtraukia jai nepagarbą, o jų garbę „sunaikinusi“ asmens nužudymas tampa vienu iš garbės atstatymo būdų (ten pat). Moters kaip šeimos garbės užtikrinimo simbolis šiuo atveju tampa akstinu smurtiniams išpuoliams.

Tarpreliginės santuokos taip pat kai kuriais atvejais yra gretinamos su Indijos padalijimo bendruomeninių riaušių metu vykdytais moterų grobimais ir prievartinėmis konversijomis. Moterys, bijodamos tokio pobūdžio negarbės, pasirinkdavo savižudybę, kitais atvejais - nužudomos savo pačių šeimos narių. Tiek hinduistų, tiek musulmonų ir kitos mažumų bendruomenės tuo metu išgyveno smurtą prieš bendruomenių moteris, tad būtent padalijimo metu vykę procesai yra viena iš didžiausių Indijos kolektyvinių traumų, kuri įvairiais savo pavidalais nuolat sklaidžiasi Indijos visuomenės sąmonėje, kas taip pat paaštrina tam tikrų visuomenės grupių požiūrį į tarpreligines santuokas.

Šią komplikotą visuomenės požiūrį ir iš to kai kuriais atvejais kylančius smurtinius veiksmus siekia keisti ir tuo pačiu savo poziciją tarpreliginių santuokų klausimu išsako nevyriausybinės organizacijos ir socialinės iniciatyvos. Tokios organizacijos, kaip *Love Commandos*¹⁵, *Dhanak*, *Pratibimb Mishra Vivah Mandal*, *Chayan* ir kt. yra

---

¹⁵ Savanorystės principu grįsta organizacija „Love Commandos“, įkurta 2010 m., suteikia prieglobstį šeimų išvytoms tarpreligines ar tarpkastines santuokas norinčioms sukurti poroms, inicijuoja jų vedybas ir veikia kaip savanoriška apsauga, siekianti „čia ir dabar“ nutraukti smurto dėl garbės atvejus. <https://www.lovecommandos.org/links/> [žiūrėta 2021-04-02]

orientuotos į pagalbą, lygių teisių ir galimybių užtikrinimą visuomenėje marginalizuojamoms poroms. Savo veikla jos siekia koreguoti tradicinės visuomenės požiūrį į tarpreliginius asmeninius santykius. Kaip antai, nevyriausybinių organizacijų *Dhanak*, veikianti Delyje nuo 2014 m. ir plečianti savo organizacijos tinklą visoje Indijoje, padeda poroms registruoti santuokas pagal SSA, užsiima apsauga ir teisine pagalba garbės žmogžudysčių atvejais bei teikia konsultacijas, padedant tarpreliginėms poroms užmegzti ryšius su jų išsižadėjusiais artimaisiais¹⁶. Tačiau čia vienu iš pagrindinių savo siekinių ji laiko santuokų be religinės konversijos įgyvendinimą, kurį pabrėžia dėl religinės tapatybės išsaugojimo tarpreliginėje poroje tikslo, kas, anot organizacijos, labiausiai pasiteisina poroms sudarant santuoką pagal SSA (Verma 2018, 26). Kaip jau trumpai užsiminta prieš tai, būtent religinė konversija kai kurioms tarpreliginėms poroms tampa išsigelbėjimu siekiant išvengti SSA spragų, tačiau *Dhanak* tikslas – propaguoti civilines tarpreligines santuokas.

Verta pažvelgti ir į tarpreliginių santuokų reprezentaciją bolivudo industrijoje. Nuo pat jos atsiradimo Indijoje pradžios ji tapo viena iš esminių kultūros sričių, apimanti įvairaus amžiaus ar socialinės padėties individus ir dėl šios priežasties yra itin veiksminga priemonė plėtojant tam tikrus naratyvus, siekiant suformuoti visuomenės nuomonę. Žinoma, kinas, kaip į pilną orientuotas produktas, gali būti lengvai manipuluojamas įvairių tiek finansinę, tiek politinę galią turinčių veikėjų, tad visuomenei dažnai siunčia itin skirtingas, nuo finansinio šaltinio priklausomas socialines žinutes.

Bolivudas dažnai pasitelkia tarpreliginės meilės teminę liniją, tampančią bendruomeninės harmonijos ir vienybės simboliu, tačiau tarpreliginės santuokos čia pasirodo tik sulig 1995m. išleistu Mani Ratnam filmu „Bombay“ (Pendekar 2003, 4), kuriame atvaizduojama musulmonės merginos ir hinduisto vyro meilės ir šeimos sukūrimo istorija po Babri mečetės sugriovimo bendruomeninių riaušių purtomos Indijos kontekste. Filmą buvo patvirtintas Indijos cenzūros komisijos tik po kelių filmo siužeto korekcijų. Ir nors jis pelnė gausybę apdovanojimų tiek Indijoje, tiek svetur, tačiau pats filmo išleidimas šalyje buvo sutiktas itin priešišškai – rengti protestai tiek musulmonų, tiek hinduistų

---

¹⁶ <https://dhanak.org.in/about/> [žiūrėta 2021-04-02]

bendruomenių terpėje, o režisieriaus namas buvo apmėtytas savadarbėmis bombomis, kurios sužeidė ir patį filmo autorių (Shekhar, 1995). Ši situacija atskleidžia, kad visuomenė neprieštaruja tarpreliginių meilės istorijų ekranizavimui, kurios dažnai tampa tiesiog pikantišku elementu masėms pritraukti, tačiau tarpreliginės santuokos ir tuo pačiu šeimos sukūrimas tampa naratyvu, kurio bolivudo industrija po „Bombay“ išleidimo privengia. Populiarusis kinas tikrai neatlieka socialinio veikėjo vaidmens, siekiant griauti nusistovėjusias visuomenės normas ir įsitikinimus mišrios šeimos kūrimo klausimu, o tik paaštrina tarpreliginės meilės kaip visuomenės tabu idėją.

Tačiau kitokią tarpreliginių santuokų situaciją galime išvysti nuo bolivudo industrijos neatsiejamų aktorių tarpe. Vieni garsiausių Indijos kino aktorių buvo ar yra sukūrę tarpreligines šeimas – Sunil Dutt ir Nargis, Shah Rukh Khan, Aamir Khan, Naseeruddin Shah ir Ratna Pathak, Kareena Kapoor ir Saif Ali Khan ir kt.¹⁷. Šių asmenų santuokos aiškiai postuluoja prioritetą „meilės santuokoms“, neteikiant pirmenybės asmens kastinei ar religinei tapatybei, į santuoką žvelgiant kaip į dviejų asmenų, o ne visos bendruomenės interesų išpildymo aktą. Tokios bolivudo industrijos tendencijos neabejotinai labiausiai paliečia jaunos šalies piliečius, siunčia žinutę, jog religija nėra kliuvinys, siekiant plėtoti santykius su kitos religinės bendruomenės nariu. Tad bolivudo industrijos ir joje figūruojančių asmenų iniciatyva tokios santuokos nebekelia didelės nuostabos ir yra bent iš dalies normalizuojamos. Žvelgiant į žymias mišrias poras, bent dalis visuomenės yra skatinama lengviau priimti šį netipinį santuokos variantą, o tokioms poroms netgi sudaro sąlygas jaustis saugiau. Tam neabejotinai didelę įtaką turi ir miestuose vis mažiau įtakos visuomenei turinti religija ir būtent tai sudaro palankesnę tarpreliginių asmeninių santykių plėtotės erdvę. Iš kitos pusės, toks bolivudo aktorių elgesys sudaro sąlygas tradicinės vertybės propaguojančius individus bolivudo industriją laikyti pavojų tradicinei visuomenei keliančiu veiksniu, ką nesunkiai savo retorikoje pasitelkia ir *hindutva* organizacijos, ką plačiau aptarsime „meilės džihado“ sąmokslų teorijos kontekste.

---

¹⁷ „Famous Bollywood Celebrity Couples Who Had Interfaith Marriage“ 2015 <https://in.news.yahoo.com/famous-bollywood-celebrity-couples-had-interfaith-marriage-064014669.html> [žiūrėta 2021-05-04]

Apibendrinant galima teigti, kad tarpreliginiai asmeniniai santykiai sekularioje Indijos Respublikoje yra legitimuoti, tačiau įstatyminės spragos ir vangus įstatymų koregavimas drauge su itin stipriu daugumos Indijos religinių bendruomenių pasipriešinimu tiek dėl kultūrinių, tiek ir dėl istorinių aplinkybių tarpreliginius asmeninius santykius smarkiai marginalizuoja. Tuo tarpu bolivudas šiuos santykius pasitelkia tik kaip masių pritraukimo įrankį. Nors matyti, jog esti pastangų normalizuoti šiuos santykius, NVO tampant mediatoriais tarp tradicinės ir šiuolaikinės sekuliaresnės visuomenės dalies, tačiau toliau darbe aptariami pastarąjį dešimtmetį šiuolaikinėje Indijoje vykstantys procesai, hinduistinio nacionalizmo ideologijos plėtojami naratyvai tarpreliginių asmeninių santykių situaciją pakreipia dar komplikuočiau linkme.

3. „Meilės džihado“ sąmokslų teorija ir *hindutva* tarpreliginių santuokų diskursas

3.1. „Meilės džihado“ sąmokslų teorijos kontekstas

Baigiantis XXI a. 1 deš. Indijos viešojoje erdvėje, žiniasklaidoje ir internete, pradedamas vartoti kontroversiškai vertinamas terminas „meilės džihadas“. *Hindutva* ideologijos vedinos organizacijos šį terminą sieja su, jų nuomone, vykdomu organizuotu islamistų judėjimu, siekiančiu hinduistes moteris atversti į islamą ir, tokiu būdu sumažinus hinduistų populiaciją, padidinti Indijoje gyvenančių musulmonų skaičių (Tyagi 2020, Gupta 2016). Ši konspiracijos teorija atliepia *The Great Replacement*¹⁸ teoriją Vakaruose, o tą patį „meilės džihado“ konceptą savo retorikoje yra pasitelkę ir budistinio nacionalizmo atstovai Mianmare kaip „demografinio džihado“ sąmokslų teorijos sudėtinę dalį, pagal kurią, anot jų, šalyje išaugus musulmonų populiacijai, „budistai taps mažuma savo pačių šalyje“ (Frydenlund 2018, 295-297). Tad „meilės džihado“ sąmokslų teorija nėra nauja idėja, greičiausiai turinti sąsajų su kitomis islamofobinėmis sąmokslų teorijomis

---

¹⁸ Sąmokslų teorija, akcentuojanti musulmonų populiacijos augimo pavojų europiečių rasės išlikimui (aut. pastaba)

pasulyje, tačiau verta atkreipti dėmesį į tai, kaip ši teorija yra skleidžiama šiuolaikinėje Indijoje.

„Meilės džihado“ sąmokslas idėja pirmą kartą nuskambėjo visoje Indijoje po 2009 m. Keraloje pradėto ikiteisminio tyrimo dėl galimai dvi hinduistes merginas suviliojusią ir prievarta konvertuoti jas siekusių dviejų musulmonų. Teismas nutraukė bylą, neradęs įrodymų, bet, nepaisant to, prakalbo apie tokio organizuoto nusikalstamumo egzistavimo galimybę (Dudley-Jenkins 2019, 190-195). Į tai kaip mat sureagavo hinduistų nacionalistų organizacijos, o *Hindu Janajagriti Samiti*¹⁹ teigė, kad 30 tūkst. vietos moterų buvo suviliotos ir atverstos į islamą *Romeo jihad* organizacijos pagrindais veikiančių musulmonų vyrų (Rao 2011, 425). Nepaisant to, kad šio pareiškimo pagrindu pradėti ikiteisminiai tyrimai ne tik stokojo pakankamų įrodymų ir tokios organizacijos pėdsakai nebuvo aptikti, ši retorika buvo pradėta plėtoti daugumos hinduistų nacionalistų organizacijų ir kitose Indijos valstijose (ten pat, 426). Nors iš pradžių „meilės džihado“ konspiracija buvo įvardyta kaip *Romeo jihad* ir siejama su nepatvirtintais duomenimis Karnatakos valstijoje neva veikiančia ekstremistine *Romeo jihad* organizacija, tačiau medijos ir visuomenės veikėjų lūpose „meilės džihadas“ greičiausiai prigijo neatsitiktinai. Ne tik pati praktika, bet ir jos įvardijimas būtent šiais skirtingoms kalboms ir kultūroms priklausančiais žodžiais, visų pirma, leidžia visuomenei šiuos procesus vertinti kaip Indijos daugumos kultūrai svetimus reiškinius.

„Love“²⁰ – tai žodis, kuris daugeliui Indijos gyventojų natūraliai siejasi su visuomenėje paplitusiu „meilės santuokos“²¹ terminu, vartojamu, siekiant įvardyti dviejų asmenų tarpusavio santykiais ir meile grįstas asmeniniu pasirinkimu sudaromas santuokas. Tokio tipo santuokos dažnai yra vertinamos kaip nešventos, genamos aistros, prieštaraujančios visuomenės hierarchijai (tėvų ar bendruomenės viršenybei priimant sprendimus dėl vaiko vedybinio gyvenimo) ir tuo pačiu antisocialios, griaunančios visuomenės tolygumą (Mody 2008, 8-9), oponuojančios visuomenėje dominuojančioms nuo tėvų valios priklausančioms sutartinėms santuokoms. Tradicinė Indijos visuomenė,

---

¹⁹ RSS atšaka (aut. pastaba)

²⁰ Liet. k. „meilė“

²¹ Angl. k. „love-marriage“

anot Parveez Mody, jas regi kaip dvilypį bendruomenės dekonstravimo įrankį – jų pagrindu yra ne tik ignoruojama šeimos kaip pagrindinio socialinio vieneto, viršenybė, atsisakant vesti šeimos parinktą partnerį, bet ir pažeidžiamos nusistovėjusios kastos ar bendruomenės taisyklės, kadangi dažniausiai „meilės santuokomis“ šių normų yra nesilaikoma (Mody 2008, 333). Jos sudaromos dažniausiai arba pasitelkiant kartais net ir kelis metus trunkantį tėvų įtikinėjimą arba, šiems griežtai prieštaraujant, pabėgama nuo šeimos ir santuoka sudaroma paslapčia (ten pat, 338). Būtent šis pabėgimo nuo šeimos aspektas, ypač tai įgyvendinus moteriai, visuomenės daugumos yra suvokiamas ne tik kaip priešinimasis socialinei hierarchijai, bendruomenės homogeniškumo išlaikymui, bet ir kaip stiprus nusižengimas, užtraukiantis šeimai nepagarbą bendruomenės akyse. Šeimai siekiant nuneigti tokį atvejį, dažniausiai pabėgimo motyvas performuojamas į pagrobimo naratyvą, kurį taip pat dėl reitingų ir skaitomumo linkusi plėtoti spauda (Ibrahim 2017), šitokiu būdu „meilės santuokoms“ suteikiant dar ir kriminalinį atspalvį.

Antroji čia nagrinėjamo termino dalis „džihadas“ verčiamas kaip musulmonų „šventasis karas“, dažnai aiškinamas kaip veikla, kuria pagal Islamo principus musulmonai privalo propaguoti ir plėsti islamo išpažinėjų ratą. Šis terminas itin blogą konotaciją visame pasaulyje įgavo po XXI a. pr. JAV, Indijoje ir kitur vykusių teroristinių išpuolių, kuriuos įgyvendino įvairios islamistinės grupuotės. Nors dauguma musulmonų neabejotinai ginčija džihado tapatinimą su terorizmu ir sieja jį su socialinės tvarkos palaikymu (Holtmann 2014, 140), tačiau nemusulmoniškoje terpėje džihadas suponuoja religijos pagrindu vykdomą kriminalinę veiklą. Tuo tarpu hindutva nacionalistai dar gerokai iki tol, plėtodami musulmonų Indijoje valdytos mugalų imperijos kaip hinduistinę Indiją nustekenusios imperijos naratyvą ir konstruodami homogenišką barbariškos ir netolerantiškos musulmoniškos tapatybės paveikslą, džihadą pristato kaip mugalų imperijos veikimo pagrindą (Omar 2021, 6). Verta atkreipti dėmesį, kad pastaruoju metu *hindutva* ir jų rėmėjų retorikoje „džihado“ terminas tampa visuomenės daugumai nepriimtinos musulmonų veiklos įvardijimu, kaip antai „žemės džihadas“²² arba „korona

---

²² *Hindutva* šalininkai šitaip įvardija praktiką, kurios metu musulmonai įvairiais būdais priverčia vietinius Indijos gyventojus parduoti žemes. Šis reiškinys itin akcentuojamas Assam valstijoje (Hasnat 2021)

džihadas’’²³, yra pasitelkiami įvardyti hinduistinei daugumai nepriimtinius musulmonų bendruomenės veiksmus.

Taigi, pats terminas „meilės džihadas“ iš semantinės pusės implikuoja du visuomenės daugumos kritiškai vertinamus aspektus. Tuo tarpu, kai angliškas žodis „meilė“ reprezentuoja vesternizacijos keliamą pavojų tradicinei patriarchalinei visuomenei ir kultūrai, hindutva šalininkų prilyginamai visos Indijos nacionaliniam interesui (Strohl 2019,3), tai „džihadas“ yra suvokiamas kaip prieš visą Indijos tautą vykdomas karas, pavojus, kurio reikia saugotis ir kurį reikia nugalėti.

Verta paminėti, kad apie panašaus pobūdžio reiškinį, nors ir neįvardintą „meilės džihadu“ terminu, buvo pradėt kalbėti dar XX a. pradžioje britų imperijos periodu egzistavusios United Provinces²⁴ teritorijoje tuo metu, kai Indijos moterys tapo vis aktyvesnės viešojoje erdvėje, o abiejų bendruomenių kultūrinis ir socialinis gyvenimas buvo glaudžiai susijęs (Gupta 2000). Žiniasklaidoje, viešuose pasisakymuose hinduistinio nacionalizmo šalininkai ėmė plėtoti hinduistų ir musulmonų tarpusavio priešpriešą ryškinančius diskursus, tam retorikoje pasitelkiant musulmonų populiacijos augimo, hinduisčių moterų grobimo, konvertavimo į islamą pavojaus akcentavimą (ten pat). Jau tuo metu projektuojant musulmonus vyrus kaip gašlius, pavergti hinduistes moteris ir tuo pačiu visą tautą siekiančius individus, tarp religinių santuokų pagrindu įgyvendintos hinduisčių konversijos į islamą buvo traktuojamos kaip pagrobimas. Siekta riboti moterų judėjimo laisvę, skatinant nesilankyti musulmonų prekyvietėse ir vengti kontakto su šiais individais (ten pat, 129-131). Nors negalima teigti, kad ši retorika apėmė visą Indiją ir tėra tik vienos Indijos teritorijos pavyzdys, bet būtent tą laikmetį galima laikyti šios konspiracijos ir *hindutva* organizacijų kuriamo naratyvo ištakomis, kurios visuomenės pašamonėje nuvilnija iki pat šių dienų.

---

²³ Šis terminas nuskambėjo socialiniuose tinkluose po to, kai po Delyje vykusių musulmonų religinio susibūrimo daugelis susibūrimo dalyvavusių užsikrėtė COVID-19 virusu. BJP iškart šį įvykį pavadino „korona terorizmu“ ir šitaip pasėjo visuomenėje neapykantą, tačiau PSO kritiškai įvertinus susidariusią situaciją, N.Modi savo „tweeter“ paskyroje akcentavo, kad „koronavirusas nemato rasės, religijos ir kastos“. (Human Rights Watch 2020)

²⁴ Liet. k. „suvienytos provincijos“. Tai yra teritorija šiuolaikinės Indijos Uttar Pradesh ir Uttarakhand teritorijose (aut. pastaba)

Trumpai apibendrinant galima teigti, kad XXI a. viešojoje erdvėje pradėta plėtoti „meilės džihado“ kaip slapto organizuoto nusikalstamumo idėja yra prieš šimtmetį tos pačios ideologijos naudota taktika, poliarizuojanti musulmonų mažumos ir hinduistų daugumos santykius. Nors šis reiškinys neabejotinai kelia baimę tradicinių pažiūrų šeimose, tačiau organizuoto nusikalstamumo naratyvu pagrįsta sąmokslo teorija, kurią aptarsime kitoje skyriaus dalyje, dėl teroristinio aspekto gali skatinti moralinę paniką ir susipriešinimą net ir modernesnės Indijos visuomenės terpeje.

3.2. „Meilės džihado“ sąmokslo teorijos naratyvas hinduistų nacionalistų retorikoje

Aptarus tai, kad musulmonų vyrų grėsmės Indijos moterims naratyvas turi istorinį tęstinumą ir buvo artikuliuojamas dar XX a. pr. veikusių dešiniųjų publicistų retorikoje, dera pažvelgti į tai, kokiomis formomis jis atgyja XXI amžiuje. Šioje darbo dalyje pristačius hindutva nacionalistų vykdomos „anit-meilės džihado“ kampanijos įvairovę, bus analizuojamas VHP organizacijos kas dvi savaites leidžiamo žurnalo numerio „Hindu Vishv“²⁵ turinys, leisiantis geriau suvokti „meilės džihado“ konspiracijos teorijos aprėptis, šios teorijos šalininkų poveikio visuomenei per įvairius socialinius veiksmus apraiškas bei bus siekiama išnagrinėti „meilės džihado“ konspiracijos plėtotės įtaką tarpreliginiams asmeniniams santykiams.

2009 m. dešiniųjų organizacijos Karnatakoje viešai išreikštas susirūpinimas dėl viliojamų ir prievarta į islamą konvertuojamų hinduisčių moterų buvo palydėtas Karnatakos „Kriminalinių tyrimų departamento“ tyrimo, skirto išsiaiškinti, ar už į islamą santuokos pagrindu konvertuojamų moterų atvejus yra atsakinga organizuoto nusikalstamumo grupuotė. Nors atliktas tyrimas įrodymų nesugebėjo pateikti²⁶, tačiau visos Indijos mastu hinduistų nacionalistai pradeda eilę „meilės džihado“ konspiracijos viešinimo veiksmų, siekiančių kuo didesnę Indijos visuomenės dalį informuoti apie šio fenomeno egzistavimą. VHP įsteigia pagalbos numerį „Hindu Helpline“, skirtą

---

²⁵ Liet.k. „Hinduistų pasaulis“

²⁶<https://www.thehindu.com/news/Karnataka-CID-finds-no-evidence-of-Love-Jihad/article16891851.ece> [žiūrėta 2021-04-30]

hinduistams kreiptis pagalbos, susidūrus su „meilės džihado“ atvejais, kur reaguojant į vykstančius incidentus pasitelkiamos tiek policijos, tiek VHP valdomos militaristinės jaunimo organizacijos „Bajrang Dal“ pajėgos (Venugopal 2014). Tuo tarpu Uttar Pradesh mieste Bareilly Shiv Sena partija suburia „Love trishul“ (liet. „meilės trišakis²⁷“) vyrų komandą, turinčią tikslą įsikišti į „meilės džihado“ atvejus ir juos sustabdyti. Šitokia veikla, anot Shiv Sena rajono prezidento Pankaj Pathak, „mes siekiame skatinti visų bendruomenių jaunimo sąmoningumą“(Yadav 2014). Šie atvejai parodo, kad *Sangh parivar* save pozicionuoja kaip tam tikro lygio „moralinę policiją“ (Chatterji 2019, 411), turinčią galios kontroliuoti socialinę erdvę. Šio naratyvo plėtros rezultatas kaip visuomenės poliarizacijos įrankis gerai atsispindi bendruomeninių riaušių kontekste. Muzaffarnagar mieste, Uttar Pradesh valstijoje, kuriame prieš tai nebuvo užfiksuoti jokie bendruomeninių riaušių atvejai, 2013 m. įvykusių masinių hinduistų ir musulmonų riaušių, nusinešė 63 gyvybes. Šio susirėmimo pretekstu yra laikoma dviejų hinduistų įgyvendinta musulmono žmogžudystė. Asmens nužudymą vietos hinduistų bendruomenė legitimavo, teigdami, kad šitaip buvo susidorota su „meilės džihado“ atveju, kur velionis buvo kaltinamas priekabiavimu prie vieno iš žudikų sesers (Chadda 2019, 89). Šitokiu būdu ši sąmokslų teorija tampa įrankiu sukelti tarpbendruomeninius neramumus, apeliuojant į tradicinės visuomenės sentimentus.

Tačiau gausiausia „meilės džihado“ sklaida vyko 2014 m. BJP rinkiminės kampanijos metu, kuri teigė planuojanti sustabdyti šį sąmokslą įstatymo pagrindu, tačiau to meto aktyvistai, teisėjai ir opozicinės politinės jėgos sugebėjo atremti *hindutva* partijos ambicijas (Dudley-Jenkins 2019, 180-181). Būtent tuo laikotarpiu buvo vykdomos didžiausios agitacijos prieš „meilės džihadą“(ten pat, 200-201), o viešumoje pasirodė duomenys apie musulmonams už konvertuotas skirtingų religijų moteris skiriamas pinigines išmokas²⁸. To meto informacija pasižymėjo „meilės džihado“ konspiracijos teorijos sklaida, pasitelkiant socialinius tinklus, lankstinukus ir plakatus, tačiau šio darbo kontekste svarbu atkreipti dėmesį į platesnę „meilės džihado“ sąmokslų teorijos

---

²⁷ Trišakis – tai hinduistų dievo Šivos simbolis (aut.pastaba)

²⁸https://zeenews.india.com/news/gujarat/rs-71-for-sikh-girl-rs-51-for-a-brahmin-love-jihad-whatsapp-message-goes-viral-in-gujarat_1854149.html [žiūrėta 2021-05-10]

artikuliaciją 2020 m. VHP retorikoje, kurioje aiškiai atsiskleidžia visi kertiniai šios teorijos elementai.

Tam čia bus pasitelkiamas 2020 m. rugsėjo 16 d. išleisto oficialaus kas dvi savaites leidžiamo VHP organizacijos žurnalo „Hindu Vishv“ numerio turinys. Nors žurnalas leidžiamas įvairiomis temomis, bet šis numeris buvo dedikuotas konkrečiai „meilės džihado“ sąmokslų teorijai ir dėl to pasirinktas šiame darbe kaip įrankis atskleisti *hindutva* kuriamą „meilės džihado“ naratyvą.

„Meilės džihado“ sąmokslų teorijos žinutė atsispindi jau pačiame žurnalo viršelyje. Čia hinduistinės šventyklos ir musulmonų mečetės fone moters ir vyro viena į kitą tiesiamos rankos, itin primenančios italų menininko Mikelandželo paveikslo „Adomo sukūrimas“ fragmentą, negali paliesti viena kitos dėl joms kelią pastojančio raudono X ženklų (Priedas Nr.1), o po iliustracija matyti didelė antraštė „ लव जिहाद से देश बचाएं, आओ अलख जगाएं“ (liet. „Išgelbėkime šalį nuo „meilės džihado“, ateik, skleiskime sąmoningumą“). Nors žurnalo gale vaizdžiai pristatoma VHP veikla pirmosios koronaviruso pandemijos bangos metu, siekiant išryškinti organizacijos orientavimąsi į humanitarinę pagalbą visuomenei, tačiau leidinio turinys visiškai ignoruoja sveikatos sistemos problemas, visą dėmesį skiriant „meilės džihado“ naratyvo plėtotei.

Šio 44 psl. žurnalo turinyje iš 11 straipsnių vos du yra skirti ne „meilės džihado“ temai, o 11 puslapių yra skiriama spaudoje užfiksuotų 147 kriminalinių atvejų sąrašui, įvykusių 2011-2020 m., šitaip neabejotinai siekiant išryškinti situacijos rimtumą ir pačios konspiracijos legitimumą. Didžioji dalis cituojamų kriminalinių „meilės džihado“ atvejų yra daugiausiai *hindutva* ideologiją propaguojančių naujienų portalų – „Opindia“, „Hinduexistence“, „Jagran“ ir pan. turinys, tačiau čia įtraukiama ir nemaža dalis tiesiogiai hinduistų nacionalistų nevaldomų dienraščių nuorodų. Nepaisant to, kad „Meilės džihado“ kaip organizuoto nusikalstamumo forma yra nuneigta, net ir *hindutva* ideologijos nepalaikanti žiniasklaida, siekdama didesnio skaitomumo, naudoja šį terminą, apibrėždama įvairius įvykius, susijusius su tarpreliginių santykių istorijomis. Tai parodo neatsakingą nepriklausomos žiniasklaidos poziciją, kuri tampa parankia „meilės džihado“ konspiracijos šalininkų plėtojamam naratyvui.

„Meilės džihado“ konspiracijos teorijos apimties ir rimtumo išryškinimui pasirenkama pristatyti tai kaip globaliai egzistuojantį reiškinį straipsnyje „Europoje plintančio meilės džihado nuodai“. Čia aptarus „meilės džihado“ veikimo principus jis įvardijamas kaip „meilės bomba“, „nuo kurios nukentės visa Europa“ (Vishva Hindu Parishad 2020, 15). Verta priminti, kad masine imigracija ir gimstamumu demografinę Europos padėtį pasaulį užvaldysiančio islamo naratyvas Europoje iki šiol veikia Europos visuomenę kaip sisteminio rasizmo ir marginalizacijos forma (Linders 2020), o konversijų į Islamą santuokos pagrindu idėją kaip organizuotą nusikalstamumą smarkiai palaiko ir Keraloje aktyviai veikianti krikščionių bendruomenė. Būtent ji viena pirmųjų pareiškė susirūpinimą dėl valstijoje vykstančių krikščionių moterų prievartinių konversijų dar 2009 m. (Ananthakrishnan 2009), o 2020 m. ji vėl iškelia šią problemą, teigdama, kad tokios moterys yra ne tik konvertuojamos, bet ir verbuojamos į ISIS (Khan 2021). Šioje vietoje galima išvelgti procesą, socialinėje psichologijoje žinomą „bendro priešų efekto“ terminu, apibrėžiančiu situaciją, kurios metu dvi tarpusavyje konfliktuojančios arba neturinčios nieko bendro pusės yra linkusios pradėti kooperuotis, išvelgdamos trečią veikėją kaip bendrą abiejų pusių priešą, kurio egzistencija tampa prieštaringas pusės suartinančiu faktoriumi (Haller 2019). Kaip jau minėta anksčiau, *hindutva* ideologija priešiška žiūri ne tik į musulmonus, bet ir į krikščionis, Vakarų pasaulio kultūrą, tačiau būtent šioje „meilės džihado“ konspiracijos situacijoje abi pusės suartėja vardan vieno bendro tikslo – pasipriešinti tariamam musulmonų sąmokslui.

Šiame leidinyje bene daugiausiai dėmesio yra skiriama paties „meilės džihado“ veikimo principams: kur, kada ir kaip merginos gali susidurti su šiuo reiškiniu. Straipsnyje „Meilės džihado sąmokslas“ detalai aprašoma, kur merginos gali susidurti su pakenkti siekiančiais jaunuoliais: „musulmonai jaunuoliai „Meilės džihado“ plėtros centrais padaro mokyklos, koledžo, grožio salono, internetinio apsipirkinėjimo, maisto užsisakymo, socialinių tinklų, elektronikos taisyklų, nuo daržovių pirkimo iki *mehndi* piešimo erdves, tiesiogiai susijusias su moterimis“ (Vishva Hindu Parishad 2020, 21). Čia norima pabrėžti „meilės džihado“ paplitimo mastą ir nurodoma, kad musulmonai merginų gali tykoti bet kurioje pakampėje, „meilės džihadas“ gali persmelkti kiekvieną kasdienę erdvę. Yra pateikiamas visas veiksmų planas, kuriuo vadovaudamiesi musulmonai vyrai siekia užgrobti hinduistes moteris: „į mokyklą ar koledžą einančias merginas pasekioję,

musulmonai jaunuoliai visaip bando jas suvilioti, pasivadina hinduistiniais vardais, *kalava* raištį užsiriša²⁹ ir vaidina esantys hinduistai, dėl ko hinduistės merginos pakliūva į jų pinkles <...> kai mergina visiškai patiki, su ja užmezga kūnišką ryšį ir tampa nuo jo priklausoma <...> tam yra naudojami ir svaiginantys preparatai <...>” (ten pat). Taip pat pateikiama „instrukcija”, ką daryti merginoms, kad nepakliūtų į šias pinkles: „prieš susipažįstant su bet koku asmeniu reikia sužinoti jo tikslą, pilną gyvenamąją vietą ir istoriją, jo tikrą vardą; būtinai patikrinkite jo adhar kortelę³⁰. Būtinai su joku musulmonu jaunuoliu nesusipažinkite”(ten pat, 21). Čia aiškiai atsiskleidžia sąmokslo teorijoms būdingas priešų, galinčio padaryti visuomenei žalą, principas, sužadinantis visuomenei stiprius jausmus (Douglas 2019), tačiau įvardijus musulmonus jaunuolius kaip pačius didžiausius priešus, einama dar giliau ir potencialiu pavojumi moterims tampa visi bet kurioje viešojoje erdvėje sutinkami individai, kadangi jie gali būti savo tapatybę slepiantys musulmonai. Nors autorius teigia, kad „meilės džihado” veikla dažniausiai vykdoma apsimitant hinduistu t.y. dedantis kitos religijos pasekėju, tačiau jis vis tiek išryškina tai, kad moterims nevalia megzti ryšio būtent su šiais asmenimis.

Verta paminėti, kad panašų į čia pacituotą turinį „Bajrang Dal” organizacija dalijo tuo pagarsėjusioje Jaipur mieste vykusioje moksleivių mugėje, kur tekste taip pat musulmonams apibūdinti pasirenkamas mugalų epitetas, pabrėžiant, kad „šia veikla [„meilės džihadu“] jie užsiima tūkstantį metų“ (Priedas nr. 2). Toks musulmonų siejimo su mugalais bruožas – nuolatinė *hindutva* retorikos dalis. Dažniausiai jie tai daro akcentuodami islamo padarytą žalą Indijai mugalų imperijos laikotarpiu, jos valdymą prilyginant „gimtinės išprievartavimui“ (Hansen 1999, 112) ir, kaip pastebi daugelis mokslininkų, pristatydami musulmonus kaip antipatriotišką, Indijos gerbūviu nesuinteresuotą bendruomenę, nuolat tapatinamą su Indijai pakenkti siekiančiomis islamistinėmis valstybėmis ar teroristinėmis grupuotėmis (Jaffrelot 2009, Hansen 1999, Chatterji 2019). Tad, kaip matome, *hindutva* „meilės džihado“ sąmokslo teorija vysto ne

---

²⁹ Ritualinis apsauginis raištis ant riešo, kurį dažnai nešioja hinduistai (aut. pastabs)

³⁰ Asmens dokumentas Indijoje

tik musulmonų, bet ir bet kokių nepažįstamų vyrų pavojų, bet šią žinutę siekia perduoti ir pačioms jauniausioms Indijos visuomenės kartoms.

Musulmonų piktavališkumą net dviejuose skirtinguose straipsniuose stengiamasi pabrėžti akcentuojant tai, kad pats islamas leidžia ir skatina juos šitaip elgtis: „Koranas musulmonams liepė savo pasiektus dalykus (plėšikavimo grobį, t.y. turtą arba moteris) laikyti teisėtu ir tyru atlygiu bei juo naudotis” (Vishva Hindu Parishad 2020, 8). Negana to, tvirtinama, kad „meilės džihado” sąmokslu pagrindu siekiama ne tik didinti musulmonų populiacijos skaičius ir atliepti islamo mokymo duotą nurodymą skleisti savo tikėjimą, bet ir „atšviežinti musulmonų kraują nuo paveldimų ligų“, kurios, anot Ramesh Shinde, *Hindu Janajagriti Samiti* atstovo, labiausiai pasaulyje paplitusios tarp musulmonų dėl jų polinkio kurti šeimas su artimais giminaičiais (ten pat, 10-11). Šitokiu būdu yra išryškinamas musulmonų „nešvarumo” ar netinkamumo santuokai iš reprodukcinės perspektyvos aspektas.

Taip pat pasitelkiama ir nemažai įvairiais būdais suvaržytų moterų iliustracijų – moters portretas, kurios burną užčiaupia juoda ranka su islamo religijos simboliais (Vishva Hindu Parishad 2020, 13), už grotų širdies simbolio formoje vaizduojama hinduistė moteris, apsupta tokių žodžių, kaip – šantažas, konversija, meilės iliuzija (apgavystė), prostitucija, prievarta (Vishva Hindu Parishad 2020, 8). Šios iliustracijos ir jas papildantys žodžiai: „dažniausiai religingoje šeimoje moteris yra laikoma Lakšme arba Europoje vadinama svarbia šeimos nare, bet šie religiniai bepročiai meilės džihadistai tam nepritaria. Ten [islame] moteris yra daiktas ir būtent taip su ja yra elgiamasi, o su kitų tikėjimų moterimis, kurios pakeitusios religiją taps musulmonėmis, bus elgiamasi dar blogiau“ (Vishva Hindu Parishad 2020, 13). Kaip matome, moteris islame yra supriešinama su hinduizme ir Europoje pagarbiai vertinamų moterų paveikslu. Šiuo *hindutva* organizacijos plėtojamo naratyvo atveju pabrėžiant islamo ktoniškumą yra orientuojamasi į musulmonų vyrų kaip „kitų” ir pavojingų visuomenei konstravimo modelį. Tuo tarpu musulmonės moterys yra redukuojamos į laisvės ir galios neturinčius individus. Šiame „kito” konstravimo modelyje siekiama ne tik demonizuoti patį islamą ir visus musulmonų vyrus, bet yra viktimizuojamos ne tik hinduistės, bet ir musulmonės moterys.

Nors čia yra brėžiama skirtis tarp moterims teikiamos pagarbos hinduizme ir jų suvaržytų teisių islame, tačiau tekste pabrėžiama ne tik pačių moterų saugojimosi būtinybė, bet ir tai, kad aplinkiniai, o ypač šeimos nariai, privalo jas prižiūrėti: nuolat pasakoti apie kylančius „meilės džihado“ pavojus, laiku apvesdinti, stebėti ir sekti dukrų veiksmus“ (Vishva Hindu Parishad 2020, 20). Kaip pastebi ne vienas „meilės džihado“ ir moteriškumo sąsajas nagrinėjęs autorius, moterys šiame naratyve ne tik tampa nevaldomo musulmoniško vyriškumo aukomis, tačiau visiškai atmetama jų galia pačioms prisiimti atsakomybę už savo sprendimus. Čia jos pateikiamos kaip naivios, beginklės ir lengvai suviliojamos, kur hinduistiškas hegemoninis vyriškumas, patriarchalinė visuomenės sistema lieka vieninteliai, galintys ją išgelbėti, kurie ne tik turi jas ginti, bet ir privalo disciplinuoti ir kontroliuoti (Gupta 2009, Tyagi 2020, Strohl 2019). Šiame ideologiniame naratyve moteris tampa savotišku dviejų, hinduistų nacionalistų ir musulmonų, vyriškumo tarpusavio kovos lauku, kur moters galia spręsti ir atsakyti už savo veiksmus yra nuneigiama, o jos likimą apsprendžia dviejų vyriškumų konfrontacija.

Nors šio savaitraščio kontekste pabrėžiamas musulmonų vyrų bei paties islamo pavojus, pasitelkiant kuo didesnę įvairių konspiracijos legitimumą išryškinančių technikų, tačiau čia aiškiai atsiskleidžia ne tik musulmonų vyrų demonizacija, bet ir tai, kad kiekvienas nepažįstamas individas gali tapti potencialiu moteriškumo priešu ir didele grėsme. Šiame savaitraštyje pateikiamas „meilės džihado“ modelis, nors ir pamini kelis jau gerą dešimtmetį artikuluojamus tropus, kaip kad hinduistais apsimetantys musulmonai ar dėl tarpreliginės santuokos su musulmonu kenčianti hinduistė, tačiau jame pateikta dokumentinė medžiaga, žinomų organizacijų atstovų pasisakymai nėra tik pavienė informaciją pateikiantis šaltinis, bet visą konspiracijos teoriją detalčiai išdėstantis leidinys, dar ir akcentuojantis „meilės džihadą“ kaip visam pasauliui grėsmę keliantį reiškinį.

3.3. „Meilės džihado“ sąmokslų teorija, Vakarai ir populiaroji Indijos kultūra

Taip pat būtina paminėti kitą šio darbo kontekste svarbų VHP kuriamo „meilės džihado“ sąmokslų teorijos elementą – santykį su Vakarų ir populiariąja Indijos

kultūra. Kaip jau minėta anksčiau, populiariosios kultūros atstovai dažnai laužo visuomenėje nusistovėjusias asmeninių santykių normas. Dėl tos priežasties, kad populiarioji kultūra daro didelę įtaką jaunajai kartai, „meilės džihado“ sąmokslų teorijos šalininkai nusitaiko į bolivudo aktorių poras.

Čia svarbu atkreipti dėmesį į Kareena Kapoor ir Saif Ali Khan 2012 m. įvykusią santuoką, įvairiais kampais aptarinėtą ir pristatytą geltonojoje spaudoje. Ši tarpreliginė santuoka neliko nepastebėta ir VHP Himachal Pradesh valstijoje leidžiamo „Himalaya Dhvani“ žurnale. Jame buvo išspausdinta Kareena Kapoor veido nuotrauka, fotomanipuliacijos būdu padalinta į dvi hinduistės ir musulmonės atributus perteikiančius vaizdinius, kuriuos lydėjo užrašas „Meilės džihadas: tautos konversija per religinę konversiją“ (Priedas nr.2) ³¹. VHP laikraščio redaktorius, komentuodamas karikatūrą, paaiškino, kad Kareena Kapoor yra kino garsenybė, jaunimas yra linkęs kopijuoti garsius žmones, tad šia nuotrauka buvo norėta skatinti visuomenės sąmoningumą ir atskleisti pavojus, kurie tyko hinduisčių merginų, norinčių savo vedybų partneriu pasirinkti musulmoną (Strohl 2019, 2). Nepaisant to, kad šių aktorių santuoka buvo sudaryta SSA pagrindu ir nei vienas iš santuokinių nepakeitė savo religinės tapatybės, Kareena Kapoor nuotraukos fotomanipuliacija tapo savotišku „meilės džihado“ logotipu. Po šiai dienai „meilės džihado“ atvejams atvaizduoti yra pasitelkiamas būtent šios fotomanipuliacijos pagrindas, tačiau moters siluetas čia tampa bevardis, kartais netgi praranda hinduistės atributus, tačiau išryškinant musulmonių dėvimą niqabą, tarsi suponuojant, kad kiekviena Indijos moteris gali tai patirti (Priedas nr. 3). Šis įvykis dar kartą patvirtina „meilės džihado“ pagrindu hinduistų nacionalistų visuomenėje sėjama moralinę paniką, nepaisant to, kad Kareena Kapoor aiškiai išartikuliavo tai, kad jos ir vyro vedybos įvyko be religinės konversijos.

Tokio tipo iliustracija pasitelkiama ir nagrinėjamame VHP propagandiniame savaitraštyje, kur virš moters galvos pavaizduota grėsminga demoniška būtybė (Hindu Vishv 2020, 6). Straipsnyje „Meilės džihadas – baisus sąmokslas visame pasaulyje“

---

³¹ Ta pati karikatūra buvo panaudota ir vaikams Jaipur miesto mugėje platinto lankstinuko turinyje, kuriame Saif Ali Khan ir Aamir Khan minimi kaip „Meilės džihado“ pagrindu veikiantys aktoriai. (Priedas nr.2)

„meilės džihado“ sąmokso plėtros priežastimi Indijoje pateikiamas ir hinduistinės visuomenės sekuliarėjimas, vakarietiškos kultūros tradicijų perėmimas: „jei [hinduistas] sutinka, kad musulmonų meilė yra teisinga, tuomet jis ne hinduistas, nes jo tėvai dar prieš tai tapo sekuliarūs. Jie namuose skleidžia melą apie *ganga-jamuna* kultūrą³² ir religijų lygybę [...] vakarietiškos šiuolaikinės tradicijos mus [hinduistus] pavertė vergais“, o bolivudas taip pat laikomas itin svarbia to priežastimi (Vishva Hindu Parishad 2020, 10). Šiuose žodžiuose aiškiai matome, kad sekuliarus, musulmonų kritiškai nevertinantis hinduistas, anot teksto autoriaus, dėl šių savo pažiūrų net negali būti laikomas hinduistu, tad „kito“ konstravimas čia pasireiškia jau nebe pagal religinę afiliaciją, bet pagal paties asmens postuluojamas vertybes, kurios turėtų atitikti *hindutva* ideologijos standartą.

Tai, kad *hindutva* nepalaiko Indijos skirtingų religijų vienybės idėjos puikiai atspindi neseniai socialiniuose tinkluose nuskambėjusi situacija. 2020 m. spalio mėn. viena iš žinomiausių papuošalų kompanijų „Tanishq“, prieš prasidedant didžiosioms hinduistų metų šventėms, publikavo „Ekatvam“³³ reklaminei kampanijai priklausančią reklamą, kurioje musulmonė anyta vaizduojama ruošianti tradicines hinduistų prausynas besilaukiančiai hinduistei marčiai (Indian Advertising Co. Ltd., 2020). Reklama žaibiškai iš hinduistų nacionalistų pusės susilaukė kaltinimų dėl „meilės džihado“ propagavimo, o socialiniuose tinkluose grotazyme *#BoycottTanishq* skatinta boikotuoti kompanijos produkciją³⁴. Nors sklandė įvairiapusiški reklamos vertinimai, bendrovė atsiprašė pasipiktinusios visuomenės ir nutraukė reklamos transliaciją. Šioje situacijoje itin raiškiai atsispindi hinduistų nacionalistų mažoritarinė galia, siekianti paveikti kiekvieną Indijos visuomenės socialinę ar kultūrinę erdvę, pasitelkiant sąmokso teorijos naratyvą.

Iš šioje dalyje aptartų elementų galime aiškiai suvokti, kad „meilės džihado“ sąmokso teorijos pagrindu vienu iš pagrindinių taikinių viešojoje erdvėje tampa būtent tarpreliginiai hinduistų ir musulmonų santykiai. Čia nebesvarbu, ar individai savo

---

³² Šiuo terminu yra apibūdinama sinkretiška hinduistų ir musulmonų kultūrinėmis ypatybėmis pasižyminti Indijos kultūra (aut. pastaba)

³³ Sanskrito k. vienybė [žiūrėta 2021-04-03]

³⁴<https://indianexpress.com/article/trending/trending-in-india/tanishq-ekatvam-interfaith-ad-withdrawn-following-outrage-6723079/> [žiūrėta 2020-01-10]

santykiams įtvirtinti renkasi civilinę santuoką, ar sugyvena darnoje - „meilės džihado“ konspiracijos teorija tampa manipuliatyviu, visuomenės mobilizavimo įrankiu, padedančiu mažoritarinėje valstybėje daryti įtaką ir tuo pačiu kontroliuoti, užspausti ir nuneigti *hindutva* ideologijai neparankius socialinio gyvenimo segmentus.

4. „Uttar Pradesh neteisėtos religinės konversijos draudimo įsakymas“: santuokos aspektas

4.1. Įsakymo turinio analizė

Išnagrinėjus *hindutva* organizacijos VHP kuriamą „meilės džihado“ konspiracijos teorijos naratyvą ir išanalizavus jo visą socialinę Indijos erdvę persmelkiantį pobūdį, verta detaliau išnagrinėti šios sąmokslų teorijos sąsajas su pastaraisiais metais kai kuriose Indijos valstijose BJP iniciatyva priimamais įsakymais ir įstatymų pataisomis.

Religinė konversija šiuolaikinėje Indijoje yra gana jautrus faktorius. Įgyvendinta apgavystės ar prievartos būdu, ji įstatyminėje bazėje dar britų imperijos laikais buvo ribojama įvairių kolonijinių įstatymų. Po Indijos nepriklausomybės paskelbimo palaiptai daugelis valstijų priėmė „apsauginius“ antiknversijos įstatymus, nors vieno bendro įstatymo visai šaliai nėra (Huff 2009). Įstatymai galioja visiems valstijų gyventojams, tačiau jų retorika akcentuoja moterų, žemesnių kastų ar genčių religinės tapatybės apsaugą, už šių individų konversiją skiriant didesnes bausmes nei kitų piliečių atveju, ir projektuoja šiuos asmenis kaip naivius, pažeidžiamus ir lengvai manipuluojamus (Jenkins 2008). Dauguma šių įstatymų yra įvardijami kaip „religinės laisvės“ įstatymai, tačiau mokslinėje erdvėje yra kritikuojami kaip ribojantys individų laisvę keisti arba propaguoti savą religiją, kas prieštarauja IK 25 straipsniui (Jenkins 2008, South Asia Human Rights Documentation Centre 2008). Šie įstatymai į baudžiamų veikų sąrašą religinės konversijos atžvilgiu neįtraukė santuokos, tačiau pastaraisiais metais BJP partijos valdomose Uttar Pradesh, Madhya Pradesh, Gujarat (Langa 2021) valstijose priimami ir vis didesnę pagreitį visoje šalyje įgauna įsakymai, kur tarp galimų neteisėtų religinės konversijos būdų įtraukiama ir santuoka. Nors visose valstijose šie aktai ar įstatymų pataisos formuluojami skirtingai,

tačiau tam pagrindą paklojo Uttar Pradesh valstijoje 2020 m. lapkričio 27 d. išleistas ir iškart įsigalėjęs „Uttar Pradesh neteisėtos religinės konversijos draudimo įsakymas“ (NRKDI).

Visų pirma, kaip jau suponuoja pats įsakymo pavadinimas, jis yra orientuotas į įvairiais būdais įgyvendintų neteisėtų religinių konversijų uždraudimą. Šios religinės konversijos yra laikomos draudžiamomis ir patraukiančiomis baudžiamojon atsakomybėn, kai vienas asmuo konvertuoja kitą. Įsakymas prasideda tuo, kad nurodo, jog yra draudžiamos konversijos, pasitelkiant „misrepresentaciją, jėgą, netinkamą įtaką, prievartą, viliojimą ar bet kokias kitas apgaulingas priemones, ar vedybas“ (NRKDI 2020, 11). Kaip matome, čia santuoka tampa vienu iš nelegalių būdų religinės konversijos įgyvendinimui. Vėliau 6 skirsnyje yra sukonkretinama, kokiais atvejais ji negalioja:

„6. Bet kokia santuoka, kuri buvo sudaryta su vieninteliu neteisėtos religinės konversijos tikslu, tarp vienos religijos vyro ir kitos religijos moters, pačiam arba pačiai atsiverčiant [į kitą religiją] prieš arba po vedybų, arba konvertuojant moterį prieš arba po vedybų, Šeimos Teismo turi būti laikoma negaliojančia [...]“ (ten pat)

Šioje citatoje aiškiai apibrėžiama, kad tai gali būti tik santuoka, kuri buvo sudaryta su konversijos tikslu, tačiau būdai kuriais gali būti įgyvendinama neteisėta konversija aprašyti itin abstrakčiai. Vienas jų - „viliojimas“ apima bet kokio tipo pagundą keliančius pasiūlymus – dovanas, pinigus ar net geresnį gyvenimo būdą (NRKDI 2020, 10), o konkretaus paaiškinimo, kaip identifikuojama tik dėl religinės konversijos sudaryta santuoka, irgi nėra.

Taip pat svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad šio dokumento ketvirtu punktu apibrėžiama, jog santuokos ar kitokiu pagrindu siekiamas įgyvendinti religines konversijas gali skųsti bet kuris kraujo ryšiais su galimai nukentėjusiuoju asmeniu susijęs asmuo (ten pat, 12). Vadovaujantis NRKDI, vienintelis būdas teisėtai įgyvendinti religinę konversiją – 60 dienų iki planuojamo religijos pakeitimo pateikti deklaraciją rajono magistratui (ten pat, 13-14), kuria asmuo patvirtina, kad religijos keitimą įgyvendina savo noru (ten pat, 12). Negana to, kad rajono magistratas, gavęs deklaraciją, turi kreiptis į vietos policiją, siekiant išsiaiškinti religinės konversijos priežastis (NRKDI, ten pat), bet ir asmens duomenys, lygiai kaip ir SSA atveju, turi būti viešai publikuojami rajono magistrato ofise

iki religijos pakeitimo patvirtinimo (ten pat). Visi asmenys, kurie nesilaiko įsakymu apibrėžtų nurodymų, gali būti baudžiami tiek bandomis, tiek ir įkalinimu iki 10 metų, priklausomai nuo to, kokį asmenį buvo bandyta konvertuoti, didžiausias bausmes skiriant už moterų, vaikų ar marginalizuotų kastų ir genčių konversiją (ten pat, 11).

Iš NRKDI turinio galime suprasti, kad santuoką siekiantys sudaryti asmenys tokiu būdu yra atbaidomi nuo religinės konversijos tiek dėl ilgai trunkančių biurokratinių procesų, kuriuos dar labiau vilkinti gali religinei konversijai prieštaraujantys asmenys ar policijos tyrimas, tiek dėl galimybės būti patrauktiems baudžiamojon atsakomybėn, nesilaikant nustatytu nurodymų, tiek dėl viešinamų asmens duomenų. Nors šis įstatymas tiesiogiai nėra orientuotas į tarpreligines santuokas, tačiau gali daryti didelę įtaką asmenims, siekiantiems konversijos tik tam, kad galėtų išvengti SSA keliamų iššūkių ir vietoj to rinktis santuoką sudaryti pagal paprotinės teisės aktus. Be to, aptaki įstatymo formuluoatė sudaro galimybes piktnaudžiauti įstatymu, siekiant užkirsti kelią skirtingoms religijoms priklausančių asmenų santuokai.

Tai gerai atvaizduoja vienas iš iškart po įsakymo išleidimo pradėtas ikiteisminis tyrimas, kuriame musulmonas Rasheed buvo apkaltintas įgyvendinęs prievartinę savo žmonos Pinki konversiją. Byla susilaukė itin didelio dėmesio dėl to, kad merginos mama, teigiama, patyrusi spaudimą iš *Bajrang Dal* grupuotės, padavė skundą dėl savo dukters konversijos į islamą. Situaciją apsunkino tai, kad po kaltinamojo įkalinimo nuo jo vaiko besilaukianti žmona, tyrimo metu apgyvendinta moterų globos namuose, patyrė persileidimą, o paskui byla buvo nutraukta dėl aiškios jaunosios pozicijos, kuri neigė kaltinimus, pateiktus savo vyrui ir kitų įrodymų stokos (Priyadarshini 2021). Ši situacija atskleidžia, kad būtent santuokai prieštaraujantys individai gali bet kokį tarpreliginių santykių atvejį skusti kaip potencialų prievartinės santuokos atvejį tiek jau po sudarytos santuokos, tiek ir prieš jos sudarymą ir atvaizduoja manipuliatyvų šio įsakymo pobūdį.

Taigi, NRKDI šiuo atveju tampa negatyvia paskata santuoką siekiantiems sudaryti asmenims santuokos registracijai pasitelkti būtent SSA, nekeičiant savo religinės tapatybės. Nors šis įsakymas kol kas neapima visos Indijos ir yra galiojantis tik tam tikrose, BJP partijos daugumos valdomose, valstijose, bet šiuo metu valdžioje esančios opozicijos balsas yra nuslopintas, visas visuomenės dėmesys yra nukreiptas į koronaviruso

pandemijos visuomenės sveikatai keliančias grėsmes. Tokia situacija leidžia valstijas valdančioms BJP jėgoms be didesnio visuomenės pasipriešinimo priiminėti šio pobūdžio įstatymų pataisas, tad galima spėti, jog šis įsakymas greitu metu turi potencialą apimti visą Indijos Respubliką. Tai matyti ir iš esamos BJP partijos, o tiksliau Adityanath retorikos, kuris, kritikuodamas Keralos valstijos valdžią dėl komunalistinių jėgų palaikymo, spaudžia valstiją priimti „anti-meilės džihado“ įstatymus³⁵.

4.2. „Uttar Pradesh neteisėtos religinės konversijos draudimo įsakymo“ ir „meilės džihado“ sąmokslų teorijos sąryšis

Atsižvelgiant į prieš tai aptartą „meilės džihado“ konspiracijos naratyvą ir 2020 m. lapkritį išleisto NRKDI turinį, dera išanalizuoti šių reiškinių sąsajas, kurios deklaruojamos ir pačių BJP atstovų. Nors apie tokio pobūdžio įstatymą BJP kalbėjo ir anksčiau, bet vienas iš didžiausių įsakymo išleidimo akstinių tapo Alahabado Aukščiausiojo Teismo sprendimas atmesti tarpeliginės poros prašymą juos apsaugoti nuo artimųjų pavojaus po merginos religinės konversijos ir sudarytos santuokos, teigiant, kad „religinė konversija tik dėl tikslo susituokti yra nepriimtina“³⁶. Į šią Alahabado Aukščiausiojo Teismo išsakytą poziciją politinio mitingo metu greitai sureagavo Uttar Pradesh valstijos pirmininkas Yogi Adityanath, supratęs, kad Teismas palaiko jau kurį laiką hinduistinio nacionalizmo jėgų visuomenėje „meilės džihado“ sąmokslų teorijos pagrindu kurstomą pasipriešinimą tariamam musulmonų sąmokslui. Yogi Adityanath rinkiminio mitingo metu teigė:

„Alahabado Aukščiausiasis Teismas nurodė, kad teisingai santuokai religinė konversija nėra būtina. Šitai neturi būti pripažįstama. Ir dėl to vyriausybė taip pat priima sprendimą, kuriuo galėsime sustabdyti meilės džihadą. Sukursime efektyvų įstatymą. Tiems, kurie

---

³⁵<https://www.ndtv.com/india-news/why-no-anti-love-jihad-law-in-kerala-asks-yogi-adityanath-2403795> [žiūrėta 2021-05-01]

³⁶<https://indianexpress.com/article/india/conversion-just-for-marriage-unacceptable-rules-allahabad-hc-6910702/> [žiūrėta 2021-05-10]

slėpdami savo vardą, savo tapatybę, žaidžia su mūsų dukrų garbe, aš pirmiausia juos išpėju. Jei jie nepasitaisys, tai „Rām nām satya“³⁷ kelionė prasidės“ (Hindustan Times, 2020).

Adithyanath akcentuodamas tai, kad vedyboms sudaryti nėra būtina religinė konversija, planuojamą įsakymą įvardija kaip padėsiantį užkirsti kelią „meilės džihado“ sąmokslui, o tai vykdančioms netiesiogine prasme žada susidorojimą. Nors Indijos teisinėje kalboje „meilės džihado“ terminas nėra apibrėžtas, tačiau būtent dėl BJP ir kitų įstatymų teigiamai vertinančių partijų retorikoje įsakymas yra įvardijamas kaip „anti-meilės džihado“ įsakymas. Savo kalboje Adithyanath savo kalboje taip pat pabrėžia, kad yra paruošta „operacija shakti“³⁸, kurios tikslas apsaugoti visas Indijos merginas ir moteris (Hindustan Times, 2020). Nors jokia organizacija ar planas tokiu pavadinimu nėra žinomas, tačiau vartodamas šį žodžių junginį, Indijoje siejamą su 1998 m. vykusiais branduolinio ginklo bandymais, po kurių Indija tapo branduoline valstybe, jis pabrėžia, kad situacijai suvaldyti bus pasitelkiama jėga. Kaip antai, jau iš prieš tai aprašytų atvejų matyti, kad tokios militaristinės organizacijos kaip *Bajrang dal* savo veiksmais pasitarnauja kaip jėga pagrįstas ginklas prieš bet kokius tariamus „meilės džihado“ atvejus.

Viešojoje erdvėje Uttar Pradesh ir kitose valstijose išleisti tokio paties pobūdžio įstatymai, įtraukiantys santuoką tarp nelegalių būdų įgyvendinti religinę konversiją buvo sutikti įvairiai. Čia daugiausiai pasisakė už lygias moterų teises kovojantys aktyvistai, teigiantys, kad, nors įstatymas yra postuluojamas kaip moterų garbės išsaugojimo įrankis, tačiau tai dar vienas BJP žingsnis, skirtas apriboti moterų laisvę ir teisę rinktis savo partnerį, kur įstatymas santuokos pagrindu kriminalizuoja tik vyro veiksmus, moterį traktuodamas kaip auką, bei kaip pretekstas valstybei brautis į asmenų privatų gyvenimą³⁹. Tuo tarpu tarpreliginių santuokų būkle šioje situacijoje susirūpinusios organizacijos *Dhanak* vadovas Asif Iqbal teigia: „tai [„meilės džihadas“] egzistavo, bet dabar tai įgavo teisinį pagrindą [NRKDI] ir dėl to poros yra labai išsigandusios; ne tik tarpreliginės poros,

---

³⁷ „Rām nām satya hai“ (liet.k. „Ramo vardas yra tiesa“) – tai frazė, kurią hinduistai įprastai kartoja nešdami kremuoti velionio palaikus. (aut. pastaba)

³⁸ Liet.k. jėga

³⁹ <https://thewire.in/law/women-autonomy-love-jihad-anti-conversion-ordinance-uttar-pradesh> [2021-05-10]

tarpkastinės poros irgi yra labai išsigandusios, kad kažkas gali atsitikti, jei jie siekia patys pasirinkti savo partnerį. Šeima iškart tai palaikys „meilės džihado“ atveju“ (SheThePeople TV, 2021).

Nors iš šios citatos matome, kad *Dhanak* organizacijos vadovas reiškia susirūpinimą esama situacija, tačiau iš jo retorikos galime suvokti, kad „meilės džihadas“ yra tapęs jo socialinės realybės dalimi, nepaisant to, kad visi šį reiškinį bandę legitimuoti tyrimai nepasiteisino, o didelė dalis „meilės džihado“ atvejų pasirodė esą abiejų pusių savanoriškai sudarytos santuokos. Nors šį kartą socialiniai aktyvistai pažėrė gausią kritiką BJP sprendimui priimti NRKDI lygiai taip pat kaip ir 2014m., kai šie pirmą kartą apie tai prakalbo, tačiau panašu, jog nestabili valstybės pandeminė situacija ir dėl to patirtas menkesnis visuomenės pasipriešinimas bei intensyvi sąmokslo teorijos sklaida turėjo didelę įtaką įsakymo priėmimui. Daugelį metų vykstanti „meilės džihado“ sąmokslo teorijos plėtra tapo Indijos visuomenės socialinės realybės dalimi, persmelkusia įvairias Indijos visuomenės ir kultūros sritis. Tačiau svarbu pabrėžti, kad nei viena Indijos religinė bendruomenė nepageidauja, jog jos pasekėjai būtų prievartiniu būdu konvertuoti į kitas religijas, tad įsakymas atliepia tradicinės visuomenės poreikį išlaikyti religinių bendruomenių homogeniškumą ir atsiskleidžia kaip pasipriešinimas vakarietiškomis idėjoms.

Be to, verta pabrėžti, kad *de jure* NRKDI nėra išskiriama nei viena religija, prieš kurią būtų nusitaikoma šiuo įsakymu. Taip jis nepažeidžia visuomenės lygybės prieš įstatymą principo ir atremia dalį visuomenėje išsakomos kritikos, priešingai nei prieš metus išleistas „Citizenship Amendment Act“, kuriuo nuo persekiojimo į Indiją imigravusiems asmenims sudaromos galimybės gauti pilietybę, į sąrašą neįtraukiant musulmonų. Nors yra akivaizdu, kad *de facto* įsakymas visų pirma yra nukreiptas prieš tariamus „meilės džihado“ atvejus, tačiau jau ir iš prieš tai aptarto Rasheed ir Pinki atvejo pamatėme, kad didžiausią galią šioje situacijoje turi priešiška prieš tarpreligines santuokas nusiteikusios grupuotės, kurios turi galios sumodeliuoti bet kurį tarpreliginės santuokos atvejį kaip pasikėsinimą į religinę tapatybę.

Taigi, įstatymas labiausiai paliečia būtent tarpreligines santuokas siekiančius sudaryti asmenis - jis ne tik apsunkina santuoką sudarančių žmonių, norinčių įgyvendinti

religinę konversiją padėti, netiesiogiai kriminalizuoja tokio pobūdžio santuokas, bet kartu su „meilės džihado“ sąmokslu teorijos naratyvu visuomenei sudaro dar didesnę pagrindą oponuoti tarpreliginėms santuokoms ir į kiekvienus tarpreliginius santykius žvelgti kaip į potencialų baimę ir pasipriešinimą keliantį „meilės džihado“ atvejį.

Išvados

Visame pasaulyje kylant mažoritarinėms tendencijoms, matyti, kad *hindutva* skleidžiama visuomenę poliarizuojanti ideologija žengia žingsnį į priekį keisdama Indijos įstatymus ir juos projektuodama pagal daugumos pozicijas. Tam šioje situacijoje yra pasitelkiama sąmokslu teorija. Nuožmus sąmokslu teorijos propagavimas tampa kertiniu *hindutva* jėgų įrankiu, leidžiančiu legitimuoti savo priimamus sprendimus politikoje, modifikuoti visuomenės socialinę realybę bei gilinti hinduistų daugumos ir musulmonų mažumos poliarizaciją jų tarpusavio asmeninių santykių lygmenyje. Šis „meilės džihado“ sąmokslu teorijos Indijoje atvejis puikiai atskleidžia, kad net ir liberalioje demokratinėje valstybėje politinių jėgų ideologijos pagrindu paskleista konspiracijos teorija turi potencialo tapti realiu, visuomenę ir jos tarpusavio santykius veikiančiu reiškiniu bei pakloti pagrindą naujiems mažoritariniams įstatymams be didesnio visuomenės pasipriešinimo.

Iš šiame darbe nagrinėjamų šaltinių analizės paaiškėjo, kad nors „meilės džihado“ sąmokslu teorija yra nusitaikoma į musulmonų bendruomenę, kuri tampa šio reiškinio kaltininku, tačiau tiek pati teorija, tiek ir išleistas NRKDI įsakymas labiausiai neigiamai veikia tarpreliginių santuokų atsiradimo galimybes. Abu šie reiškiniai tampa, ne tik musulmonų ir hinduisčių, bet ir kitų tarpreliginių asmeninių santykių kūrimo tiek tiesioginiu, tiek netiesioginiu kontrolės įrankiu. Ši sąmokslu teorijos plėtros rezultata galima laikyti, K. Popper žodžiais tariant, „netyčinėmis tyčinių veiksmų pasekmėmis“.(Popper 2002 iš Nefes 2020, 95) Tačiau būtina pabrėžti, kad BJP partijos veiksmai tik sustiprina iki šiol visuomenėje vyravusias tendencijas, pasižymėjusias kritišku

tarpreliginių santuokų vertinimu, ir patenkina ne tik hinduistinės daugumos, bet ir kitų tradicinėmis pažiūromis pasižyminčių religinių bendruomenių lūkesčius.

Toks sėkmingas „iš viršaus“ skleidžiamos sąmokslo teorijos rezultatas, koku tampa NRKDI ir kiti jo pagrindu leidžiami įsakymai Indijoje, BJP partijai atskleidžia jų retorikos galią, tad tikėtina, kad ji ir tolimesnėje ateityje gali imtis panašaus pobūdžio strategija paremtų politinių sprendimų, radikalizuojančių Indijos demokratinės respublikos veidą.

Kadangi darbe nagrinėjama tema yra itin nauja ir tyrimų, susijusių su „meilės džihado“ sąmokslo teorija ir tarpreliginėmis santuokomis, nėra daug, šį reiškinį dar būtų galima nagrinėti iš gausybės skirtingų perspektyvų. Šiame darbe atliktą tyrimą galėtų papildyti socialiniuose tinkluose plėtojamų „meilės džihado“ sąmokslo teorijos naratyvų analizė, kuri leistų geriau suprasti, kaip visuomenė suvokia ir pati skleidžia šį naratyvą. Tuo tarpu kokybiniai antropologiniai tarpreliginių asmeninių santykių tyrimai galėtų padėti geriau suvokti tiesioginę NRKDI įtaką šias santuokas siekiančioms sudaryti ar jau sudariusioms tarpreliginėms poroms.

Santrumpos

BJP – Bharatiya Janata Party

RSS – Rashtriya Swayamsevak Sangh

VHP – Vishva Hindu Parishad

MSA – musulmonų santuokos aktas (1957)

HSA – Hinduistų santuokos aktas (1955)

SSA – Specialusis santuokos aktas (1954)

IK – Indijos Konstitucija

NRKDI – Uttar Pradesh neteisėtos religinės konversijos draudimo įsakymas

Bibliografijos sąrašas

Pirminiai šaltiniai:

SSA – Government of India 1954 The Special Marriage Act (Act. No 43)[interaktyvus].

Prieiga: https://legislative.gov.in/sites/default/files/A1954-43_1.pdf [žiūrėta 2021-04-20]

NRKDI - The Uttar Pradesh Prohibition of Unlawful Conversion of Religion Ordinance 2020, (2069/LXXXIX-V-1-2020-2(ka)-22-2020), Lucknow. Prieiga:

https://www.scconline.com/blog/wpcontent/uploads/2020/12/UP_Prohibition_of_Unlawful_Conversion_of_Religion_Ordinance_2020.pdf [žiūrėta 2021-01-10]

IK - Government of India 2019. „The Constitution of India“ [interaktyvus]. Prieiga:

<https://legislative.gov.in/sites/default/files/COI-updated.pdf> [žiūrėta 2021-03-01]

Vishva Hindu Parishad 2020. Hindu Vishv [interaktyvus] (2077/5122), ed. Vijay Shankar

Tivari, rugsėjo 16-30. Prieiga: <https://vhp.org/publication/hinduvishv-16-30-september-2020/> [žiūrėta 2021-05-12]

Vaizdinė medžiaga:

Indian Advertising Co. Ltd., 2020: *Tanishq ad - Hindu Muslim Marriage - Tanishq EKATVAM Television Commercial*, Youtube, https://www.youtube.com/watch?v=UYDNSxhSQNc&ab_channel=IndianAdvertisingCo.Ltd.IndianAdvertisingCo.Ltd Žiūrėta 2021.04.30

Hindustan Times, 2020: *'Ram Naam Satya journey will begin...': UP CM Yogi's warning on 'love jihad'* https://www.youtube.com/watch?v=yF6GFP1FDeQ&ab_channel=HindustanTimes

Žiūrėta 2021.05.10

SheThePeople TV, 2021: *Love Jihad: Why are people against interfaith marriages?* https://www.youtube.com/watch?v=qbrsqQCCNuA&ab_channel=SheThePeopleTV

Žiūrėta 2021.04.20

Antriniai šaltiniai:

Ananthkrishnan, G. 2009. „Love Jihad‘ Racket: VHP, Christian Groups Find Common Cause“, *The Times of India* [interaktyvus], spalio 13d. Prieiga: <https://timesofindia.indiatimes.com/india/love-jihad-racket-vhp-christian-groups-find-common-cause/articleshow/5117548.cms> [žiūrėta 2021-03-21]

Barik, Satyasundar 2019. „51% Rise in Shakhas since 2010, Says RSS“. *The Hindu* [interaktyvus], spalio 16 d. Prieiga: <https://www.thehindu.com/news/national/51-rise-in-shakhas-since-2010-says-rss/article29698348.ece>. [žiūrėta 2021-04-28]

Barkun, Michael 2003. *A Culture of Conspiracy: Apocalyptic Visions in Contemporary America* [interaktyvus], University of California Press. Prieiga: JSTOR [žiūrėta 2021-03-20]

Bergmann, Eirikur 2018. *Conspiracy & Populism The Politics of Misinformation*. Elektroninis leidimas: Springer

Chadda, Maya 2019. „Communal violence in India: strategies for prevention“, iš *Political violence in South Asia*, ed. Riaz, Ali, et al., Routledge, Taylor and Francis. 85-106.

Chatterji, Angana P. 2019. „Remaking the Hindu/Nation: Terror and Impunity in

Uttar Pradesh“, iš *Majoritarian State: How Hindu Nationalism Is Changing India*, ed. Angana P. Chatterji, et al., New York: Oxford University Press, 397-419.

Chesler, P., N. Bloom 2012. „Hindu vs. Muslim honor killings“, *Middle East Quarterly*, 19, 3: 43–52.

Coleman, D.A. 1994. „Trends in fertility and intermarriage among immigrant populations Europe as measures of integration“, *Journal of Biosocial Science*, 26:107-136.

Dasgupta, R. 2007. ‘Why Did Rizwanur Rehman Have to Die?’ *Economic & Political Weekly*, 42, 42: 4213–4217.

Das, K., Tripathy P. 2010. „Dynamics of Inter-Religious and Inter-Caste Marriages in India“ [interaktyvus]. Prieiga: <https://www.semanticscholar.org/paper/Dynamics-of-inter-religious-and-inter-caste-in-Das-Das/e34180005b2f0f467c364c31632a1b18c4d0c8d7> [žiūrėta 2021-01-05]

Desai, S., Dubey, A., Joshi, B.L., Sen, M., Shariff, A., Vanneman, R. 2009. „Development Survey (IHDS)“ (ICPSR22626-v2) University of Maryland Council of Applied Economic Research, New Delhi.

Donskis, Leonidas 1998. „The Conspiracy Theory, Demonization of the Other, *Innovation: The European Journal of Social Science Research* [interaktyvus], 11, 3:349-360. Prieiga: Taylor & Francis Online [2021-04-20]

Douglas, Karen M., et al. 2019. „Understanding Conspiracy Theories“, *Political Psychology*, 40, S1: 3–35.

Dudley-Jenkins, Laura 2019. *Religious freedom and mass conversion in India*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Dupkar, Alka 2021. „It's a pain to get married under the Special Marriage Act - Times of India“. *The Times of India*[interaktyvus]. Prieiga: <https://timesofindia.indiatimes.com/india/why-its-a-pain-to-get-married-under-the-special-marriage-act/articleshow/80270697.cms> [žiūrėta 2021-04-21]

Fay, B. 2019. „The Nazi Conspiracy Theory: German Fantasies and Jewish Power in the Third Reich“, *Library & Information History* [interaktyvus], 35, 2: 75–97. Prieiga: Taylors & Francis Online [žiūrėta 2021-04-21]

Fenster, Mark 2008. *Conspiracy Theories: Secrecy and Power in American Culture* [interaktyvus], Mineapolis: University of Minnesota Press. Prieiga: JSTOR [2021-04-20].

Flåten, L. 2012. „Hindu Nationalist Conceptions of History: Constructing a Hindu–Muslim Dichotomy“, *South Asia: Journal of South Asian Studies*, 35, 3: 624-647.

Frydenlund , Iselin 2018. „Buddhist Islamophobia: Actors, Tropes, Contexts“ iš *Handbook of conspiracy theory and contemporary religion*, ed. Dyrendal, Asbjørn, et al., Brill 279-302

Giry, Julien, Pranvera Tika 2020. „Conspiracy Theories in Political Science and Political Theory“ iš *Routledge Handbook of Conspiracy Theories*, ed. Michael Butter, Peter Knight, New York: Routledge, 108-121.

Goli, Srinivas, Deepti Singh, T. V. Sekher 2013. „Exploring the Myth of Mixed Marriages in India: Evidence from a Nation-Wide Survey“. *Journal of Comparative Family Studies*[interaktyvus], 44, 2: 193–206. Prieiga: JSTOR [2021-03-20]

Gupta, Charu 2000. „Hindu Women, Muslim Men: Cleavages in Shared Spaces of Everyday Life, United Provinces, c. 1890-1930“. *The Indian Economic & Social History Review* [interaktyvus], 37, 2:121–49. Prieiga: SAGE Journals [žiūrėta 2021-03-01]

Gupta, Charu 2009, „Hindu Women, Muslim Men: Love Jihad and Conversions“. *Economic and Political Weekly*, 44, 51: 13–15.

Gupta, Charu 2016. „Allegories of ‘Love Jihad’ and Ghar Vapasi: Interlocking the Socio-Religious with the Political“, *Archiv Orientalni*, 84, 2: 291-316.

Gupta, Dipankar 2007. „Citizens versus People: The Politics of Majoritarianism and Marginalization in Democratic India“, *Sociology of Religion* [interaktyvus] 68, 1:27-44. Prieiga: JSTOR [žiūrėta 2021-04-20]

Haller, Hans, Britta Hoyer 2019. „The Common Enemy Effect under Strategic Network Formation and Disruption“. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 162: 146–63.

Hansen, Thomas B. 1999. *The Saffron Wave: Democracy and Hindu Nationalism in Modern India*. New Jersey: Princeton University Press.

Hansen, Thomas B. 2019. „Democracy Against the Law: Reflections on India’s Illiberal Democracy“, iš *Majoritarian State: How Hindu Nationalism Is Changing India*, ed. Angana P. Chatterji, et al., New York: Oxford University Press, 19-40.

Hasnat, Karishma 2021. „What Is ‘Land Jihad’, and Why BJP Has Promised a Law against It in Assam Election Manifesto“. *ThePrint* [interaktyvus], kovo 26 d. Prieiga: <https://theprint.in/politics/what-is-land-jihad-and-why-bjp-has-promised-a-law-against-it-in-assam-election-manifesto/628521/> [žiūrėta 2021-04-03]

Holtmann, Philipp 2014. „Terrorism and Jihad: Differences and Similarities“, *Perspectives on Terrorism* [interaktyvus], 8, 3:140–143. Prieiga: JSTOR [žiūrėta 2021-02-03]

Huff, James Andrew 2009. „Religious Freedom in India and Analysis of the Constitutionality of Anti-Conversion Laws“, *Rutgers J. L. & Religion* [interaktyvus]. Prieiga: <https://perma.cc/7Z7Y-9U8Q> [žiūrėta 2021-05-01]

Human Rights Watch 2010. „India: Prosecute Rampant ‘Honor’ Killings“ [interaktyvus]. Prieiga: <https://www.hrw.org/news/2010/07/18/india-prosecute-rampant-honor-killings> [žiūrėta 2021-04-02]

Human Rights Watch 2020. „Corona Jihad Is Only the Latest Manifestation: Islamophobia in India Has Been Years in the Making“ [interaktyvus]. Prieiga: <https://www.hrw.org/news/2020/05/01/coronajihad-only-latest-manifestation-islamophobia-india-has-been-years-making> [žiūrėta 2021-04-01]

Ibrahim, Amrita 2017. „Law, Love, and Marriage: Television News and the Production of Publicity in North India“. *BioScope: South Asian Screen Studies*, 8, 2: 224–43

Yadav, Ankit 2014. „Shiv Sena Forms ‘Love Trishul’ to Counter ‘Love Jihad’ “, *The Times of India* [interaktyvus]. Prieiga: <https://timesofindia.indiatimes.com/city/bareilly/shiv-sena-forms-love-trishul-to-counter-love-jihad/articleshow/42050534.cms> [žiūrėta 2021-03-02]

Jenkins, Laura. „Legal Limits on Religious Conversion in India“, *Law and Contemporary Problems*, 71, 2: 109–128.

Jaffrelot, Christophe, sudarytojas. *The Sangh Parivar: A Reader*. 4. impr., Oxford University Press, 2009.

Jaffrelot, Christophe 2019. „A *De Facto* Ethnic Democracy? Obliterating and Targeting the

Other, Hindu Vigilantes, and the Ethno-State“, iš *Majoritarian State: How Hindu Nationalism Is Changing India*, ed. Angana P. Chatterji, et al., New York: Oxford University Press, 41-69.

Kannan, C. T. 1961. „Intercaste Marriage in Bombay“, *Sociological Bulletin* [interaktyvus], 10, 2: 53–68. Prieiga: SAGE Journals [žiūrėta 2021-04-11]

Khan, Fatima. 2021. „They’re Taking Our Girls to ISIS‘: How Church Is Now Driving ‘Love Jihad’ Narrative in Kerala“. *ThePrint*[interaktyvus], balandžio 2 d. Prieiga: <https://theprint.in/india/theyre-taking-our-girls-to-isis-how-church-is-now-driving-love-jihad-narrative-in-kerala/632324/> [žiūrėta 2021-03-02]

King, R. 1999. „Orientalism and the Modern Myth of ‘Hinduism’“ *Numen*, 46, 2: 146–185.

Kingston, Jeff 2020. „Ethnoreligious Nationalism and Majoritarianism in Asia“, *Georgetown Journal of Asian Affairs* [interaktyvus], 6: 20-27. Prieiga: https://repository.library.georgetown.edu/handle/10822/1059385#_ga=2.57872354.93290001.1621766578-1726972330.1621766578 [žiūrėta 2021-04-20]

Kumari, Areti Krishna 2007. „In the Absence of a Uniform Civil Code, Is the Special Marriage Act the Best Alternative for Women?“ [interaktyvus], 1-14. Prieiga: SSRNS. <https://papers.ssrn.com/abstract=956233> [žiūrėta 2021-03-21]

Langa, Mahesh 2021. „Gujarat Assembly Passes ‘Love Jihad’ Law“. *The Hindu*, balandžio 1 d. Prieiga: <https://www.thehindu.com/news/national/other-states/gujarat-assembly-passes-love-jihad-law/article34217780.ece>. 2021 [žiūrėta 2021-03-20]

Law Commission of India 2008. „Laws of Civil Marriages in India – A Proposal to Resolve Certain Conflicts“ (Report No. 212) [interaktyvus], 1-28. Prieiga: <https://lawcommissionofindia.nic.in/reports/report212.pdf> [žiūrėta 2021-04-02]

Linders, Nik 2020. „Normalizing ‘The Great Replacement’ Theory“, magistro darbas, Radboud University. Prieiga: <https://theses.ubn.ru.nl/handle/123456789/10533> [žiūrėta 2021-03-20]

Mody, P. 2008. *The Intimate State: Love-marriage and the Law in Delhi*, New Delhi: Routledge.

Nefes, Türkey Salim 2014. „Rationale of Conspiracy Theorizing: Who Shot the President Chen Shui-Bian?“ *Rationality and Society* [interaktyvus], 26, 3, 2014: 373–394. Prieiga: SAGE journals [žiūrėta 2021-04-20]

Nefes, Türkey Salim, Alejandro Romero-Reche 2020. „Sociology, Social Theory and Conspiracy Theory“ iš *Routledge Handbook of Conspiracy Theories*, ed. Michael Butter, Peter Knight, New York: Routledge, 94-108.

Nyirkos, Tamas 2018. *The Tyranny of the Majority: History, Concepts, and Challenges*, New York: Routledge, Taylor & Francis Group.

Omar, Mohammad 2021. „The Muslim ‘Threat’ In Right Wing Narratives: A Critical Discourse Analysis” [interaktyvus], nerecenzuotas straipsnis, SOAS. Prieiga: <https://www.soas.ac.uk/south-asia-institute/publications/working-papers/file152729.pdf> [2021-05-01]

Pattanaik, Smruti S. 2013. „Majoritarian State and the Marginalised Minorities: The Hindus in Bangladesh“. *Strategic Analysis* [interaktyvus] 37, 4: 411–429. Prieiga: Taylor & Francis Online <https://www.tandfonline.com/doi/figure/10.1080/09700161.2013.802516?scroll=top&needAccess=true> [žiūrėta 2021-04-20]

Pendakur, M. 2003. *Indian Popular Cinema: Industry, Ideology and Consciousness*, Cresskill, NJ: Hampton Press.

Popper, K. 2002. *Conjectures and refutations: the growth of scientific knowledge*, reprint, New York: Routledge & Kegan Paul. Cit. iš Nefes 2020, 95.

Priyadarshini, Nidhi, Anna Suresh 2020. „Moradabad ‘love jihad’: What killed Muskan’s child?“ *Newslaundry* [interaktyvus], gruodžio 20. Prieiga: <https://www.newslaundry.com/2020/12/20/moradabad-love-jihad-what-killed-muskans-child> [žiūrėta 2021-03-21]

Rao, Mohan. 2011 „Love Jihad and Demographic Fears“. *Indian Journal of Gender Studies*, 18, 3:425–30.

Rashid, Omar 2021. „Publication of Notice under Special Marriage Act Optional; Mandatory Notice Invades Privacy: Allahabad HC“, *The Hindu* [interaktyvus], sausio 13. Prieiga: <https://www.thehindu.com/news/national/publication-of-notice-under-special-marriage-act-optional-mandatory-notice-invades-privacy-allahabad-hc/article33569377.ece> [žiūrėta 2021-03-20]

Saroja, K. 2008. „Intercaste Marriage and Social Dynamics in India: A Critique” [interaktyvus]. 183-182. Prieiga: Semantic Scholar [žiūrėta 2021-03-20]

Shekhar, G.C. 1995. „Movie Director Injured By Bomb; Police Blame Muslim Extremists“. *AP NEWS* [interaktyvus], liepos 10. Prieiga: <https://apnews.com/article/a4a3e1b7524ee91d3c15622c77abbd96> [žiūrėta 2021-03-20]

South Asia Human Rights Documentation Centre 2008. „Anti-Conversion Laws: Challenges to Secularism and Fundamental Rights“, *Economic and Political Weekly* [interaktyvus], 43, 2:63–73. Prieiga: JSTOR [žiūrėta 2021-04-10]

Strohl, David James 2019. „Love Jihad in India’s Moral Imaginaries: Religion, Kinship, and Citizenship in Late Liberalism“, *Contemporary South Asia* [interaktyvus], 27, 1: 27–39. Prieiga: Taylor & Francis [žiūrėta 2021-03-20]

Talukdar, Rubi, Maithili Chaudhury 2020. „The Special Marriage Act, 1954“, *Psychology and Education Journal* [interaktyvus], 57, 9: 1007–1010. Prieiga: <http://psychologyandeducation.net/pae/index.php/pae/article/view/393> [žiūrėta 2021-04-16]

Tamalapakula, Sowjanya. 2019 „The Politics of Inter-Caste Marriage among Dalits in India“, *Asian Survey*, 59, 2:315-336.

Thapar, Romila 1989. „Imagined Religious Communities? Ancient History and the Modern Search for a Hindu Identity“, *Modern Asian Studies* , 23, 2:209-230.

The Law Library of Congress 2015. „Prohibition of Interfaith Marriage 2015” [interaktyvus], 1-22. Prieiga: <https://www.loc.gov/law/help/marriage/prohibition-of-interfaith-marriage.pdf> [žiūrėta 2021-05-01]

Tyagi, Aastha, Atreyee Sen 2020. „Love-Jihad (Muslim Sexual Seduction) and ched-chad (sexual harassment): Hindu nationalist discourses and the Ideal/deviant urban citizen in India“. *Gender, Place & Culture* [interaktyvus], 27, 1:104–125. Prieiga: Taylor & Francis [žiūrėta 2021-03-02]

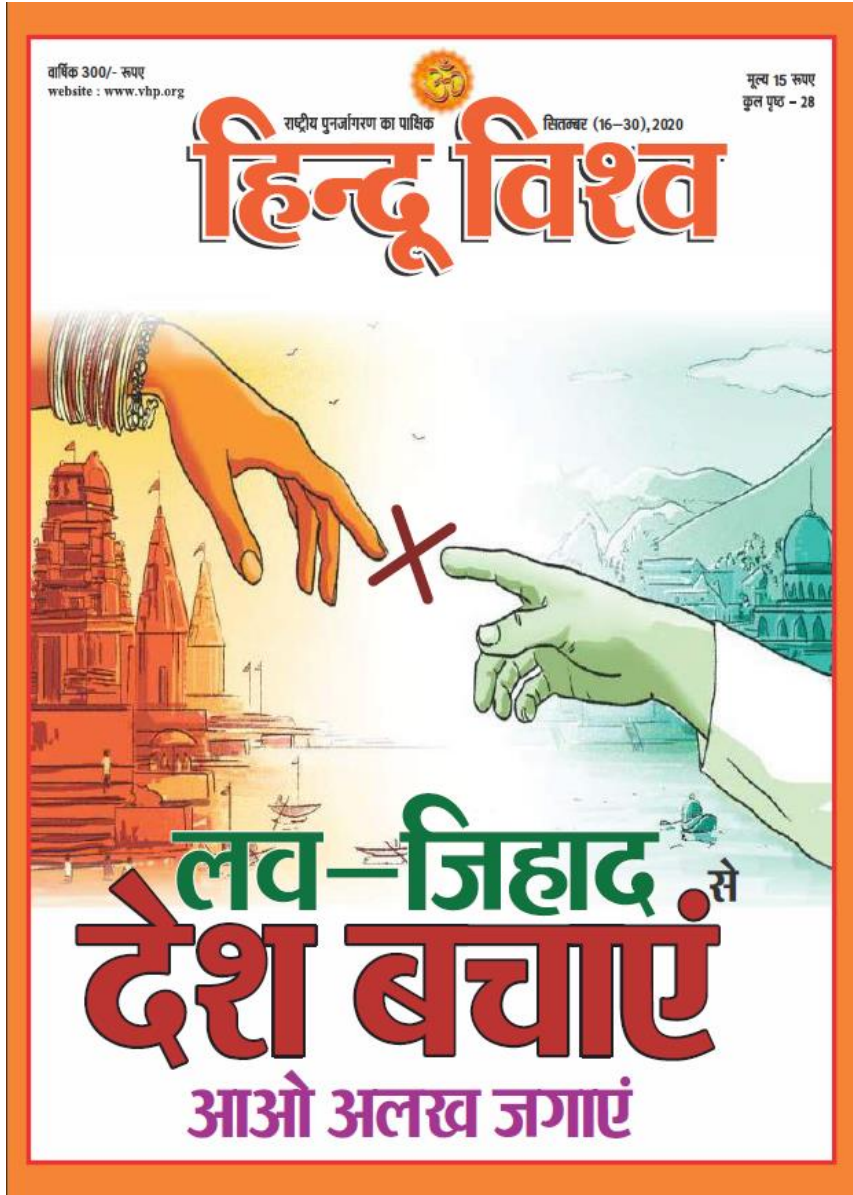
Venugopal, Vasudha 2014. „For ‚distressed‘ Hindus, VHP helpline is just a call away“, *The Economic Times* [interaktyvus], rugpjūčio 9. Prieiga: <https://economictimes.indiatimes.com/news/politics-and-nation/for-distressed-hindus-vhp-helpline-is-just-a-call-away/articleshow/39908749.cms?from=mdr> [žiūrėta 2021-02-03]

Verma, Shweta, Neelam Sukhramani 2018. „Interfaith Marriages and Negotiated Spaces“. *Society and Culture in South Asia* [interaktyvus], t. 4, 1:16–43. Prieiga : SAGE Journals [žiūrėta 2021-03-10]

Priedai

Priedas Nr.1

Hindu Vishv žurnalo numerio viršelis

Priedas Nr. 2

Moksleivių mugėje *Bajrang Dal* organizacijos dalinta skrajutė:

लव जिहाद

अर्थात्तरण से राष्ट्रवैतरण ...

हिन्दू घरों में मुस्लिम लड़कों का आना, अलग कमरों में बैठ कर लड़की से गप्पे लगाना, अपने को हिन्दू बताना, लाल कलावा हाथ में बांधना । माताजी-पिताजी कहकर सम्मानित करना, भाग-भाग कर उनके घर के काम करते हुये माँ बाप के दिल में श्रेष्ठता निर्माण करना । फिर आराम से घर आना-जाना । लड़की के साथ एकान्त में बैठना, प्यार मोहब्बत की बातें करते-करते वह उसी लड़के से विवाह करुंगी इस जिद्द पर उतर आती है । माँ बाप तैयार नहीं हुए तो लड़कीयाँ घर से भाग कर इस्लामिक पद्धति से निकाह (विवाह) कर मुस्लिम बन जाती हैं ।

इस्लाम में दूसरों को मुस्लिम बनाना यह मजहब की सेवा है । लव जिहाद, जिहाद का एक सशक्त प्रकार है यहाँ भारत में मुगलों (मुस्लिमों ने) एक हजार साल से चला रखा है ।

इसके उदाहरण सैफ अली खान, आमिर खान ने अपनी हिन्दू पत्नीयाँ को छोड़ कर दूसरी हिन्दू लड़कियाँ को फंसा लिया ।

लव जिहाद के स्थान : ब्यूटी पार्लर, मोबाईल रिचार्ज की दुकान, लेडिज टेलर की दुकान, लाख-चुड़ी की दुकान, मुस्लिम फेरी वाले, झाड-फूंक करने वाले मियां फकीर बाबा, हकीम (गुप्त रोग) इत्यादि । किसी भी प्रकार फंसकर दूसरे धर्म को स्वीकार करना भयावह होता है, उससे अच्छा है स्व धर्म में मरना । वर्तमान स्थिति में श्रेष्ठ हिन्दू धर्म पर जो धार्मिक आक्रमण हो रहे हैं उनसे निपटने के लिए हमें सतर्क होने की आवश्यकता है । इस्लामिक लव जिहाद एक ऐसा ही आक्रमण है ।

Prieiga: <https://www.republicworld.com/india-news/general-news/kareena-kapoor-is-a-victim-of-love-jihad-says-fringe-groups-magazine.html> [žiūrėta 2021-01-10]

Priedas nr. 3

Prieiga:

https://assets-news-bcdn.dailyhunt.in/cmd/resize/400x400_80/fetchdata16/images/9a/c7/83/9ac783f6aeb658b530d2fca77ab5860e4cc7884a094830af04305b1e3b2b0286.png [žiūrēta 2021-04-30]

Summary

The subject of this paper is "love jihad" conspiracy theory and its influence on interfaith personal relationships. The aim of the paper is to investigate how conspiracy theory is used to control interreligious personal relationships in the context of hindutva political power in contemporary India.

This paper covers the content analysis of two Indian laws – Special Marriage Act (1954) and a recently promulgated "Uttar Pradesh Prohibition of Unlawful Conversion of Religion Ordinance" (2020) for the investigation of interfaith marriage situation in contemporary India and a journal of hindutva organisation VHP to analyse the features of "love jihad" conspiracy theory.

It was concluded that the spread of the "love jihad" conspiracy theory is becoming the most important modern tool of BJP which deepens the polarisation of Hindus and Muslims at the level of their personal relationships; modify society's social reality and legitimize majoritarian laws.